

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Neoprávněné užití autorského díla

Irena PODRÁSKÁ

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Irena Podráská

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - Sez. Ústí - Tábor

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Neoprávněné užití autorského díla**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Autorské dílo jako předmět ochrany
4. Osobnostní a majetková práva autora
5. Smluvní užití díla
6. Mimosmluvní instituty užití díla
7. Právo autora na odměnu
8. Neoprávněné užití autorského díla
9. Právní prostředky ochrany a sankce za neoprávněné užití autorského díla
10. Státní orgány a nestátní subjekty působící v oblasti ochrany duševního vlastnictví
11. Závěr
12. Seznam použitých zdrojů
13. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

Kříž, J. - Holcová, I. - Kordač, J. - Křest'ánová, V. : Autorský zákon a předpisy související

Kříž, J. Ochrana autorských práv v informační společnosti.

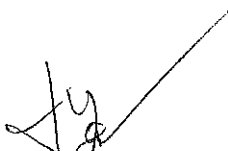
Popelková , V. Ochrana práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů.

Smejkal, V. a kol. Právo informačních a telekomunikačních systémů

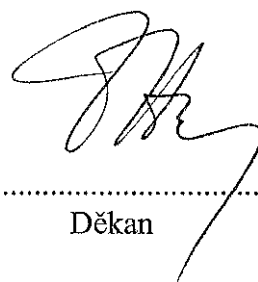
a další literatura dle dohody s vedoucím bakalářské práce

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Jana Borská**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Neoprávněné užití autorského díla" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.3.2011

Irena Podráská

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Janě Borské za konzultace, cenné připomínky a odborné rady, které mi velmi pomohly při zpracování bakalářské práce.

Neoprávněné užití autorského díla

Unauthorized use of copyrighted work

Souhrn

Bakalářská práce je zaměřena na úroveň právního vědomí v oblasti porušování autorského práva. V úvodní části je pro seznámení a pochopení dané problematiky podrobnější pohled na současnou legislativu, která specifikuje práva a povinnosti s autorským zákonem spojených. Neopomíjí zároveň sankce za porušení autorského díla a to použitím občanskoprávních, trestněprávních a správních prostředků. Závěr je doplněn o poznatky z výzkumného šetření, které je zaměřeno na vnímání porušování autorských práv u mladistvých a dospělých, se statistickým vyhodnocením.

Klíčová slova:

autor, autorské dílo, autorská práva, osobnostní a majetková práva, trestní odpovědnost, prostředky trestněprávní, prostředky správní.

Abstract

The bachelor work focuses on the degree of legal awareness in the domain of copyright infringement. The introductory part presents a more detailed view of the current legislation specifying the rights and obligations associated with copyright law to familiarize with and understand the given issues. At the same time, they do not miss sanctions for copyright infringement, namely by using civil, criminal and administrative tools. The conclusion is supplemented by knowledge from investigation research focusing on the perception of copyright infringement by juveniles and adults, with a statistical assessment.

Key words:

author, copyrighted work, copyrights, moral and property rights, criminal liability, criminal tools, administrative tools.

Obsah

OBSAH.....	7
1. ÚVOD.....	8
2. CÍL PRÁCE A METODIKA.....	9
2.1. CÍL PRÁCE.....	9
2.2. METODIKA.....	9
3. AUTORSKÉ DÍLO JAKO PŘEDMĚT OCHRANY	11
4. PRÁVA AUTORA	13
4.1. PRÁVA OSOBNOSTNÍ.....	13
4.2. PRÁVA MAJETKOVÁ	15
5. SMLUVNÍ UŽITÍ DÍLA.....	18
6. MIMOSMLUVNÍ INSTITUTY UŽITÍ DÍLA.....	22
6.1. VOLNÉ UŽITÍ DÍLA	22
6.2. BEZÚPLATNÉ ZÁKONNÉ LICENCE	24
7. AUTOROVO PRÁVO NA ODMĚNU	26
8. NEOPRÁVNĚNÉ UŽITÍ AUTORSKÉHO DÍLA.....	29
9. PRÁVNÍ OCHRANA A SANKCE ZA PORUŠENÍ AUTORSKÉHO DÍLA	32
9.1. PROSTŘEDKY OBČANSKOPRÁVNÍ.....	33
9.1.1. <i>Ochrana podle autorského zákona.....</i>	<i>33</i>
9.1.2. <i>Nárok na vydání bezdůvodného obohacení .....</i>	<i>36</i>
9.1.3. <i>Nárok na náhradu škody .....</i>	<i>37</i>
9.2. PROSTŘEDKY TRESTNĚPRÁVNÍ	37
9.3. PROSTŘEDKY SPRÁVNÍ.....	38
10. STÁTNÍ ORGÁNY A NESTÁTNÍ ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V OBLASTI OCHRANY DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ.....	38
10.1. STÁTNÍ ORGÁNY PŮSOBÍCÍ V OBLASTI OCHRANY DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ	39
10.2. NESTÁTNÍ ORGANIZACE PŮSOBÍCÍ V OBLASTI OCHRANY DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ.....	39
11. METODOLOGICKÁ ČÁST- KVANTITATIVNÍ VÝZKUM	42
11.1. VÝZKUMNÝ VZOREK	42
11.2. ZPRACOVÁNÍ DOTAZNÍKU	43
11.3. INTERPRETACE DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	43
11.4. ZÁVĚR VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	57
12. ZÁVĚR.....	59
13. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:.....	61
14. PŘÍLOHY	63

1. Úvod

V občanském právu má své nezastupitelné místo i oblast autorského práva a práv, které souvisí s autorským právem.

Autorské právo náleží spolu s právy s ním souvisejícími mezi práva duševního vlastnictví, resp. práva k nehmotným statkům. Základním právním předpisem je autorský zákon - zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“), který je zvláštním zákonem k občanskému zákoníku – zákon č. 40/1964 Sb. ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“).

V souvislosti s vývojem nových technických prostředků stejně jako technologií, jakožto i některých společenských změn, je zapotřebí odpovídající právní úpravy, neboť na změny ve společnosti navazuje i možnost porušování autorských práv. Stále vyspělejší společnost vyžaduje rozvíjení právní ochrany právě v této oblasti. Tyto skutečnosti vedly zákonitě po poslední novele autorského zákona v r. 1999 k nové právní úpravě vydáním nového zákona č. 121/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů o právu autorském, o právech s právem autorským souvisejících a o změně některých zákonů. Nová úprava zákona reagovala především na společenské změny a společenské vztahy vznikající v souvislosti s vytvářením autorských děl a jejich uplatňování ve společnosti. V průběhu dalších let došlo opět k novelizaci tohoto zákona (například zákonem č. 81/2005 Sb. a zákonem č. 61/2006). Novela č. 216/2006 byla krokem k harmonizaci českého autorského práva s právem Evropské unie, a to hlavně v oblastech jako například digitálního šíření děl, práva na odměnu při opětovném prodeji originálu uměleckého díla, práva na odměnu v souvislosti s půjčováním autorských děl atd. Nově byla také upravena skutková podstata přestupků a správních deliktů právnických osob a podnikajících fyzických osob.

Je možno konstatovat, že v oblasti autorského práva v našich podmínkách došlo k vytvoření systému právní úpravy a institutů zaměřených na ochranu daných právních vztahů, které vznikají v souvislosti s vytvořením a společenským užitím autorských děl.

2. Cíl práce a metodika

2.1. Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je především charakteristika právní úpravy autorského práva a změn, ke kterým docházelo v oblasti legislativy po roce 1989 a po vstupu České republiky do Evropské Unie. Východiskem mé práce je popis a výklad stávající platné právní úpravy, další část zahrnuje popis činnosti jednotlivých institucí, v jejichž pravomoci je prosazování práv k duševnímu vlastnictví.

V rámci zpracování bakalářské práce jsem provedla dotazníkový výzkum, týkající se vztahu dvou věkových skupin k respektování a dodržování autorských práv ve společnosti. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit úroveň právního vědomí ve společnosti v souvislosti s autorským právem a oblasti jeho porušování. Byly stanoveny 3 hypotézy, které jsem chtěla výzkumem potvrdit nebo vyvrátit.

1. Hypotéza

Autorská práva jsou všeobecně porušována.

2. Hypotéza

Mladiství jsou si i přes svůj věk vědomi, že porušují autorská práva.

3. Hypotéza

Porušování autorských práv u dospělých není vnímáno jako závažná trestná činnost

2.2. Metodika

V rámci přípravy a při zpracování bakalářské práce jsem se zabývala nejenom platnou právní úpravou o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (zák. č. 216/2006 Sb. v platném znění), ale i mezinárodními

smlouvami, které upravují autorská práva, např. Bernská smlouva o ochraně literárních a uměleckých děl z 9. 9. 1886, Smlouva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví z 14. 6. 1967. Autorská práva dále upravují předpisy Evropské unie, tj. Směrnice Rady 91/250 EHS z 14. 5. 1991 o právní ochraně počítačových programů, Směrnice Rady 92/100 EHS z 19. 1. 1992 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech souvisejících s právem autorským v oblasti duševního vlastnictví a v neposlední řadě Směrnice Evropského parlamentu a rady 2004/48/ES z 29. 4. 2004 o dodržování práv duševního vlastnictví.

V závěru mé práce je malý empirický výzkum, který má za cíl zjistit, jak vnímají porušování autorských práv mladiství oproti dospělým. Použita byla metoda anonymního dotazníkového průzkumu. První skupinou výzkumného šetření byli žáci na základních školách v Táboře, druhá skupina byla oslovena elektronickou formou. Nejprve jsem si stanovila hypotézy, které jsem daným výzkumem chtěla potvrdit nebo vyvrátit a na základě nich jsem zkonstruovala otázky dotazníku. Ve svém dotazníku jsem použila jak otázky uzavřené, tak škálovací. Otázky pro obě skupiny jsou formulovány tak, aby byly co nejvíce jednoduché a srozumitelné pro všechny respondenty. Výsledek výzkumného šetření jsem statisticky vyhodnotila do tabulky a grafů.

3. Autorské dílo jako předmět ochrany

Předmětem autorského práva, podle ustanovení § 2 zákona č. 121/2000 Sb., v platném znění o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským (dále jen „autorský zákon“) je dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Dílem je zejména dílo slovesné, které může být vyjádřeno řečí nebo písmem, dílo dramatické, dílo hudební a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické jakož i řada dalších děl.

Za dílo se také považuje počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvořem (§ 2 odst. 2 autorského zákona). Požadavek jedinečnosti, který se vztahuje obecně na autorská díla, není sice v tomto případě výslovně vyžadován, ale je zde dáván do podoby požadavku původnosti. Přitom ve vztahu k původnosti není nutné, aby se jednalo o dílo jedinečné, postačuje pouze klasifikace díla jakožto díla původního, tedy díla odvislého od osoby autora, který dal takovému dílu vzniknout.

Autorské právo se vztahuje jak na dílo dokončené, tak i na jeho jednotlivé vývojové fáze a části, včetně názvu a jmen postav, pokud splňují podmínky, které jsou uvedeny v odst. 1, a v odst. 2, jde-li o předměty práva autorského v něm uvedené.

Je zapotřebí zdůraznit, že autorské dílo musí splňovat dvě základní podmínky, které musejí být vždy splněny či vykonány současně. První podmínkou je, že dílo musí být vždy výsledkem tvůrčí činnosti autora.¹ Nepřihlíží se přitom k formě vyjádření díla, ani k účelu či k hodnotě výsledku dané činnosti. Duševní činnost autora je bezprostředním zdrojem vzniku autorského díla a je tedy jako taková jeho základním pojmovým znakem. V úzké souvislosti je třeba vidět tzv. jedinečnost, individualitu díla, kterou je třeba chápat jako základní charakteristický znak autorského díla. Při hodnocení a posuzování výsledků duševní tvůrčí činnosti je právě jedinečnost z hlediska

---

¹ Autorem podle § 5 autorského zákona je fyzická osoba, která dílo vytvořila.

autorskoprávního základním a rozhodujícím momentem.² Musí se tedy jednat o výsledek jedinečný a podle tohoto vyjádření či chápání nemohou existovat vedle sebe naprosto shodná díla. Základní předpoklad pro vznik autorského díla a zároveň i pro vznik a existenci autorskoprávní tvůrčí činnosti je tedy jeho jedinečnost. U duševní tvůrčí činnosti není chráněn samotný myšlenkový postup nebo idea řešení daného problému, ale chráněno je tvůrčí uchopení či zpracování dané myšlenky. Autorským dílem není námět díla, denní zpráva, myšlenka, postup, princip nebo jiný údaj sám o sobě atd. Samo „vytvoření“ díla je tvůrčí činností nezaměnitelného osobního rázu.³

Další podmínkou je vyjádření díla ve vnímatelné podobě. Proces vzniku díla je tedy dokončen okamžikem, kdy příslušná myšlenka daného autora přejde nebo je autorem převedena do určité sdělitelné podoby, je tedy smyslově vnímatelná, a stává se dostupnou příslušné veřejnosti. Přitom o smysly vnímatelnou podobu se jedná, jestliže je dílo vyjádřeno například slovem, písmem, obrazem nebo náčrtem.

Jak je uvedeno výše dílo, které splňuje základní pojmové znaky autorského díla, je předmětem autorského práva a podléhá autorskoprávní ochraně. Autorský zákon ale stanoví z této zásady v ust. § 3 výjimku, a to pro díla, která sice nesou znaky autorského díla, avšak existuje veřejný zájem na tom, aby přesto pod tuto ochranu nespádala. Veřejný zájem má přednost před zájmem autora, do jehož práv je zasahováno v důsledku uspokojení veřejného zájmu. Jde o díla úřední, výtvořky tradiční lidové kultury není-li pravé jméno autora obecně známo a nejde-li o dílo anonymní, nebo o dílo pseudonymní. Spadají sem také veřejné projevy.

Není také možné opomenout skutečnost, že každé nové dílo svým způsobem obohacuje kulturní fond společnosti a přináší tím vždy něco nového a původního, i když na druhou stranu dílo, které je výsledkem duševní tvůrčí činnosti, je vytvářeno autorem ve společnosti podle její úrovně či jejího dosavadního stupně vývoje, který je v té které společnosti dán a kterého v ní bylo dosaženo. Není také vyloučeno, aby se nové autorské dílo stalo i novým zdrojem nebo inspirací pro jiné autory a pro jejich tvorbu.

S autorským právem také úzce souvisí jiná práva, jako právo k průmyslovým

---

² KŘÍŽ, J., Ochrana autorských práv v informační společnosti, Praha: LINDE Praha, 1999, 23-24 s.

³ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 19 s.

vzorům, k vynálezům nebo k ochranné známce. Právě předmět ochranné známky může být totožný s předmětem autorského práva.⁴

4. Práva autora

Autorský zákon zahrnuje výlučná práva osobnostní (§ 11) a výlučná práva majetková (§ 12 a násl.) Jsou spojena s užitím autorského díla, které je velice úzce spjata s výkonem autorského práva.

Autorský zákon z roku 1965⁵ pojímal práva osobnostní a majetková jako jeden nedílný celek, a to i z hlediska přechodu těchto práv pro případ smrti autora. Po smrti autora přecházela jeho práva autorská na dědice jako celek. Na dědice přecházela i práva osobnostní, což znamenalo základní výjimku z občanskoprávní zásady, že smrtí dané osoby její osobní práva zanikají.

Platný autorský zákon se vyznačuje dualistickými prvky autorských práv (jako například tradiční koncepce francouzská). Stávající právní úprava odděluje neomezená výlučná osobnostní práva a výlučná práva majetková. To znamená, že po smrti autora zanikají jeho osobnostní práva a naproti tomu práva majetková přecházejí na dědice.

Autorova práva mají jak osobnostní rozměr, tak i rozměr práv majetkových. Ochrana těchto práv je současnou právní úpravou oproti předchozí rozšířena, a to hlavně s cílem účinnějšího a důslednějšího prosazení ochrany práva ohroženého nebo porušeného.

4.1. Práva osobnostní

Na rozdíl od předchozí zákonné úpravy autorský zákon obsahuje uzavřený taxativní výčet osobnostních práv autora.⁶ Oblast těchto práv lze nazvat „morálními právy“ autora k vytvořenému dílu. Osobnostními právy jsou ta práva, která se odvíjejí od vztahu

---

⁴ ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura, Computer Press, a.s., 2006, 13 s.

⁵ Zákon č. 35/1965 Sb. o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon).

⁶ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 146 s.

autor – dílo.

Mezi nejdůležitější osobnostní práva patří právo autora rozhodnout o zveřejnění svého díla, což znamená právo rozhodnout o prvním zpřístupnění díla veřejnosti. Dílo je zveřejněno, jsou-li splněny všechny podmínky stanovené zákonem. Musí se jednat o prvé zpřístupnění díla, a to veřejné (nestačí například pouhé rozmnožení díla, které by bylo poskytnuto veřejnosti), a toto zpřístupnění musí být oprávněné, přičemž nezáleží na způsobu zveřejnění.⁷

Důležitým osobnostním právem je právo na autorství, tj. osobovat si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění jeho díla (například právo zveřejnit dílo pod pseudonymem, nebo bez uvedení jména). O neoprávněný zásah do autorských práv autora by se jednalo, pokud by si jiná osoba osobovala autorství k dílu. Autor má v takovém případě právo se proti takovému jednání bránit.

Nedílnou součástí těchto práv je i právo autora na nedotknutelnost jeho díla, které spočívá zejména v právu autora udílet svolení ke změnám a jiným zásahům do díla, k čemuž patří také právo bránit se každému užití díla jinou osobou, pokud by toto užití bylo prováděno způsobem snižující jeho hodnotu, respektive hodnotu díla. Autorský zákon stanovuje zákaz takového užití.

Mezi osobnostní autorská práva zákon zahrnuje právo na tzv. autorský dohled. To souvisí se zákazem užití díla způsobem, který snižuje jeho hodnotu. Dohled autora spočívá nad plněním povinnosti (užití díla) jinou osobou, pokud nevyplývá z povahy díla nebo jeho užití jinak, nebo nelze-li po uživateli spravedlivě požadovat, aby autorovi výkon práva na autorský dohled umožnil (§ 11 odst. 3 autorského zákona). To se týká například děl architektonických a divadelních.

Jak bylo uvedeno výše, osobnostní práva jsou nepřevoditelná, autor se jich nemůže vzdát a jeho smrtí bez výjimky zanikají. Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat jeho autorství a osobám, které jsou výslovně v zákoně uvedeny, vzniká pouze právo na to, aby jméno autora bylo uvedeno a dílo smí být užito jen způsobem, který nesnižuje hodnotu díla.

---

⁷ KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V., Autorský zákon a předpisy související. Komentář. Praha: LINDE Praha, 2001, 60 – 61 s.

Po smrti autora se může ochrana při zásahu do autorských práv domáhat kterákoli z blízkých osob a toto oprávnění mají i po uplynutí majetkových autorských práv. Ochrany se může domáhat i právnická osoba, která autory sdružuje nebo je zastupuje při výkonu jejich práv (např. OSA - Ochraný svaz autorský pro práva k dílům hudebním).

Od autorského osobnostního práva je nutno odlišovat všeobecná osobnostní práva (práva na ochranu osobnosti) upravené ustanovením § 11 až § 16 občanského zákoníku, protože jde o práva samostatná a na sobě nezávislá, která trvají vedle sebe a mohou být uplatňována souběžně.⁸

4.2. Práva majetková

Pod majetkovými právy autora se rozumí právo autora své dílo užívat nebo také udělit svolení jiné osobě k výkonu tohoto práva. Užívat dílo je třeba chápat jako právo celistvé, v jehož rámci se rozlišují v souladu s Bernskou úmluvou jednotlivá dispoziční práva autora jako jednotlivé způsoby užití.⁹

Způsoby užití díla vymezuje autorský zákon taxativním výčtem v § 12, které poté specifikuje v dalších ustanoveních zákona. K užití díla je zapotřebí souhlasu autora, zde je rozdíl oproti užití díla na základě zákonné licence nebo volného způsobu užití díla.

Jedná se o následující způsoby užití díla:

- a) právo na rozmnožování díla
- b) právo na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla
- c) právo na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla
- d) právo na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla
- e) právo na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla
- f) právo na sdělení díla veřejnosti

Pokud se týká užití díla uvedené pod písmeny a) až e) jedná se o jednotlivé způsoby užití díla. Hovoříme-li o právu sdělování díla veřejnosti, rozumí se tím zpřístupňování

---

⁸ KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V., Autorský zákon a předpisy související. Komentář. Praha: LINDE Praha, 2001, 81 s.

⁹ Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 8. 9. 1886.

díla v hmotné podobě a to buď živě, ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově.¹⁰

Dále lze způsoby užití díla rozčlenit do tří základních skupin. První skupinou, rozmnožování, se rozumí zhotovování díla dočasných nebo trvalých, přímých nebo nepřímých rozmnoženin díla nebo jeho části, a to jakýmkoli prostředky a v jakékoli formě (§ 13 autorského zákona). Jedná se o jediný způsob užití, jehož základním pojmovým znakem není zpřístupňování díla jinému. Pro další dvě skupiny je příznačné, že jejich pojmovým znakem je zpřístupňování díla nebo-li umožnění jeho vnímání jinému. Ke zpřístupňování dochází vždy ve spojení s konkrétním hmotným nosičem. Patří sem rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování díla (§ 14 až § 17 autorského zákona). Pro další skupinu je typickým pojmovým znakem zpřístupňování díla v nehmotné podobě, které souvisí s moderními technologiemi. Ustanovení, obsažené v § 18 autorského zákona, je jistě významným posunem v právní úpravě v autorskoprávní oblasti, neboť zohledňuje specifika užití děl v informatice, včetně užití díla prostřednictvím počítačových sítí a internetu. Jedná se o formu sdělování veřejnosti, kdy k vnímání díla koncovým uživatelem dochází bez vztahu k hmotné kopii. Do této skupiny způsobů užití díla patří především přístup v místě a čase podle individuální volby, dále živé provozování a jeho přenos, provozování ze záznamu a jeho přenos, nebo vysílání rozhlasem nebo televizí (§ 18 až § 23 autorského zákona). Tato jednotlivá práva k užití díla jsou tedy vymezena prostřednictvím způsobů užití díla, které zákon jednotlivě definuje a činí tak velice podrobně.

Pokud se týká práva užití díla, je nutno rozlišovat nejen způsoby užití díla, které jsou definovány zákonem a jsou uvedeny výše, ale také podle toho, zda jde o užití díla v jak původní podobě, tak i v podobě přetvořené či jinak změněné.

K právu dílo užit patří nejen autorovo právo užit své dílo, ale i udělit smlouvou jiné osobě oprávnění k výkonu tohoto práva, což znamená, že jiná, třetí osoba může vykonávat právo dílo užívat podle autorského zákona například na základě licenční smlouvy. Zánikem licenční smlouvy odstoupením autora zaniká rovněž jeho souhlas se zveřejněním díla.¹¹ Pokud poskytne autor oprávnění jiné osobě k výkonu tohoto práva, autorovi díla jeho právo nezaniká. Autor je ale povinen strpět zásah do práva dílo užit

---

¹⁰ ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno, Computer Press, a.s, 2006, 53 s.

¹¹ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 148 s.

touto osobou a to v rozsahu, který vyplývá z uzavřené licenční smlouvy. Osoba, která není autorem, je povinna obstarat si před užitím díla nebo jiného předmětu ochrany podle autorského zákona souhlas nositele práva. Toto je jednou z jejích hlavních povinností, která z tohoto zákona vyplývá. Není přitom rozhodující, zda tento souhlas dává či uděluje přímo nositel práva (autor díla), anebo prostřednictvím osoby, kterou k takovému jednání pověřil.

Autorský zákon činí z tohoto výlučného práva výjimky, kdy je možné dílo užit bez souhlasu autora (o těchto výjimkách je pojednáváno v kapitole č. 4 – Mimosmluvní instituty užití díla).

V ustanovení § 12, odst. 3 autorského zákona je také zakotveno právo autora na zpřístupnění k dílu ve směru k vlastníku věci. Autor, který například prodal originál svého výtvarného díla, může od vlastníka požadovat, aby mu přiměřeným způsobem umožnil přístup k tomuto dílu, jestliže je to třeba pro další výkon jeho autorského práva. Nelze ale toto právo uplatnit v rozporu s oprávněnými zájmy vlastníka a vlastník zároveň není povinen autorovi danou věc vydat, je ale povinen na autorovu žádost a jeho náklady zhotovit fotografii nebo jinou rozmnoženinu díla a autorovi ji odevzdat. Ustanovení tak respektuje též práva vlastníka dané věci.

Mezi další majetková práva patří právo na odměnu při opětném prodeji originálu díla uměleckého a dále právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu (§ 24 a § 25 autorského zákona).

Majetková práva trvají po dobu života autora a 70 let po jeho smrti. Toto prodloužení trvání majetkových práv vyplývá ze směrnice Rady č. 93/98/EHS o harmonizaci ochranné doby práva autorského a některých práv příbuzných ze dne 29. 10. 1993 a na rozdíl od práv osobnostních, která zanikají smrtí autora, přecházejí tato práva na dědice, jsou tedy předmětem dědictví.¹² Doba jejich trvání od autorova úmrtí je tedy stanovena na dobu 70 let (podle dřívější úpravy autorského zákona byla stanovena tato doba na 50 let od úmrtí autora). Pokud nemá autor žádné dědice nebo nepřípadně-li z jakéhokoli důvodu dědictví žádnému z nich, nabývá v takovém případě majetkových práv stát, který je vykonává prostřednictvím Státního fondu kultury České republiky, popřípadě Státního fondu České republiky pro podporu a rozvoj české kinematografie.

---

¹² ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno, Computer Press, a.s, 2006, 57 s.

Je také nutno podotknout, že autor při výkonu svých majetkových práv zároveň vykonává i svá práva osobnostní. Ačkoliv došlo k výlučnému rozdělení těchto práv na rozdíl od předchozí právní úpravy, podle které osobnostní a majetková práva tvořila jeden vnitřně nedílný celek, i v současné právní úpravě tato práva spolu souvisí a autor díla je vykonává většinou současně. Z tohoto důvodu majetková práva nejsou považována za ryze majetková, ale též za práva smíšená.

5. Smluvní užití díla

Platný autorský zákon definuje pouze jeden smluvní typ a to smlouvu licenční a pak její podtyp, smlouvu nakladatelskou a smlouvu podlicenční.¹³ Pro podlicenční smlouvu platí ustanovení § 46 až 56 obdobně. Předchozí autorský zákon rozlišoval několik autorských smluvních typů, a to smlouvu nakladatelskou, smlouvu o zpřístupňování díla, smlouvu o vytvoření díla a smlouvu o jiném užití. V každém smluvním typu byly stanoveny podmínky, podle kterých bylo možné dílo užit a byl vymezen vždy i způsob užití díla. Současný autorský zákon v zájmu jednoty právního řádu opouští od tohoto spíše formálního rozlišení autorských smluv.

Autorský zákon obsahuje dvě obligatorní obsahové náležitosti licenční smlouvy, a to způsob užití a rozsah užití. Vedle toho zákon také klade důraz na účel dané smlouvy.

Pokud se týká licenční smlouvy, jsou práva a povinnosti obou smluvních stran upraveny v ustanoveních § 46 a násl. autorského zákona. Licenční smlouvou autor poskytuje oprávnění k výkonu práva dílo užit (licenci) k jednotlivým způsobům nebo ke všem způsobům užití, a nabyvatel se zavazuje poskytnout autorovi odměnu, není-li podle § 49 odst. 2 písm. b) sjednáno bezúplatné poskytnutí. Za licenci se považuje souhlas majitele předmětu autorského práva s jeho využitím a licenční smlouva je ve své podstatě dokument, kterým se tento souhlas uskutečňuje. Plnění autora z licenční smlouvy spočívá zejména v povinnosti strpět výkon výlučného majetkového práva dílo užit jinou osobou.¹⁴

---

¹³ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 170 s.

¹⁴ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 170 s.

Poskytnout oprávnění k výkonu práva dílo užít způsobem, který není ještě znám v době uzavření smlouvy, autor nemůže dát. Nemůže se ani zavázat k tomu, že neposkytne oprávnění k užití díla takovýmto způsobem nikomu jinému. Tato úprava je v souladu se soukromoprávní zásadou, podle níž není možné vzdát se platně práva, které vznikne až v budoucnu.

Pro licenční smlouvu vyžaduje autorský zákon písemnou formu, pokud se poskytuje licence jako výhradní. To znamená, že licenční smlouva může být uzavřena ústně nebo písemně. Pro lepší srozumitelnost, ale i pro vynutitelnost práv a povinností předmětného právního vztahu se doporučuje písemná forma.

Dle ustanovení § 47 autorského zákona může být licence poskytnuta jako licence výhradní nebo nevýhradní. Pokud ze smlouvy nevyplývá jinak, má se za to, že jde o licenci nevýhradní. Je-li poskytnuta licence výhradní, je v tomto případě, jak výše uvedeno, zákonem písemná forma předepsána. Tato písemná forma je také stanovena či předepsána zákonem u kolektivní a hromadné smlouvy. Výhradní licenci se autor dobrovolně zavazuje, že neposkytne jiné osobě žádnou licenci k předmětnému dílu a zároveň závazek se i sám zdržet výkonu práva užít dílo takovým způsobem, ke kterému licenci udělil, pokud není ve smlouvě sjednáno něco jiného.

U obou těchto závazků platí ztráta procesní aktivní legitimace autora podle § 41 autorského zákona. Podle tohoto ustanovení udělí-li autor jiné osobě k výkonu práva dílo užít oprávnění výhradní, nebo je-li této osobě svěřen výkon majetkových práv ze zákona, má právo se domáhat nároků podle § 40, odst. 1, písm. b) až d) v rámci ochrany práva autorského pouze osoba, jejíž takto smluvně nebo zákonem nabyté výhradní oprávnění bylo ohroženo nebo porušeno. Právo autora, domáhat se ostatních nároků, jakož i v této souvislosti nároků podle § 40 odst. 3 zůstává nedotčeno.

Osobě, která je nositelem výhradní licence, zákon tedy přiznává aktivní legitimaci k domáhání se ochrany svých práv z licenční smlouvy a to i vůči osobám, které nejsou účastníky licenční smlouvy. Tím je posílena právní pozice osobám, které jako jediné mohou dílo užít, popř. udělit jiným osobám licenci, a také nezávislost na autorovi při ochraně proti neoprávněným uživatelům, neboť jsou to právě ony, jejichž postavení

je neoprávněnými uživateli zasaženo.¹⁵

Pokud, jde-li o licenci nevýhradní, je autor i nadále oprávněn k výkonu práva dílo užít způsobem, ke kterému udělil licenci a zároveň může tuto licenci poskytnout i třetím osobám. Ačkoliv je licenční smlouva pojata jako zásadně smlouva úplatná, v zájmu zachování principu smluvní volnosti se připouští ve výjimečných případech i bezúplatnost. Tím se odstraňuje dřívější právní nemožnost uzavřít při shodné vůli smluvních stran smlouvu, kterou se poskytuje oprávnění k užití díla bezúplatně. Odměna se také poskytuje za oprávnění k užití, nikoli za užití samé, jak tomu bylo v dřívější právní úpravě, kromě případů, kdy je oprávnění k užití nahrazeno zákonem.¹⁶ Pokud dílo neoprávněně užije jiná osoba, má autor díla vůči takové osobě nárok na vydání bezdůvodného obohacení, nejde tedy v takovém případě o nárok na odměnu. Vychází se z toho, že smluvní strany si výši odměny sjednají, a to buď konkrétně, nebo sjednáním způsobu jejího určení. V případě, že se licence poskytuje bezúplatně, je nutné, aby tato skutečnost byla ve smlouvě výslovně uvedena.

Současná úprava licenční smlouvy upřednostňuje stanovení výše odměny v závislosti na zisku dosaženém nabyvatelem licence z využívání díla. Pokud však smluvní strany zvolí jiný způsob stanovení odměny, poskytuje pro tento případ autorský zákon zvláštní právo autora na přiměřenou dodatečnou odměnu, pokud je odměna příliš nízká ve vztahu k zisku nabyvatele z využívání díla a významu díla pro dosažení zisku. Pro případ, že je odměna stanovena tímto způsobem, poskytuje zákon autorovi prostředky ke kontrole řádnosti vykazování odměny. Takovou kontrolu bude provádět buď autor sám, nebo prostřednictvím osoby, která je k tomu odborně způsobilá. Licence může být ale poskytována i bezúplatně, například pro charitativní účely. Autorský zákon definuje několik podob odměny, přičemž čtyři základní podoby jsou: pevně stanovená odměna, odměna výnosová, obvyklá odměna, dohoda smluvních stran, že licence se poskytuje bezúplatně.¹⁷

Na straně poskytovatele je subjektem licenční smlouvy autor, popřípadě jeho dědic

---

¹⁵ KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V., Autorský zákon a předpisy související. Komentář. Praha: LINDE Praha, 2001, 136 s.

¹⁶ Podle předchozího autorského zákona z roku 1965.

¹⁷ ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno, Computer Press, a.s, 2006, 74 s.

nebo osoba, které zákon svěřuje výkon práva. Je-li poskytovatel fyzická osoba, je třeba u ní zkoumat způsobilost k právním úkonům. Pokud by ji neměl, musela by být smlouva uzavřena v zastoupení zákonným zástupcem. Naproti tomu subjektem autorské smlouvy a na straně nabyvatele může být jak osoba fyzická, tak i osoba právnická, včetně státu.

Autor má ze zákona také právo na odstoupení od licenční smlouvy, a to v případě, že udělil licenci výhradní a nabyvatel tuto licenci nevyužívá nebo ji využívá nedostatečně (§ 53 autorského zákona). Jde tedy o tzv. odstoupení pro nečinnost nabyvatele.

V současném autorském zákoně (§ 54) je zakotveno právo autora odstoupit od smlouvy pro změnu přesvědčení autora (předchozí právní úprava toto právo nezakotvovala).

Autorský zákon také stanoví, kdy může být licence omezena na jednotlivé způsoby užití díla. Toto omezení se podle autorského zákona týká především územního rozsahu licence, dále časového rozsahu licence a množství rozsahu licence. Nejedná se ale o ustanovení kogentní, neboť zákon připouští omezení licence smlouvou i jinými způsoby. O ukončení platnosti licenční smlouvy platí ujednání ve smlouvě. Smrtí fyzické osoby nebo zánikem právnické osoby, které byla licence udělena, přechází práva a povinnosti z licenční smlouvy na jejího právního nástupce. Licenční smlouva může takový přechod práv a povinností na právního nástupce vyloučit.

K uzavření smlouvy dochází, když se obě smluvní strany shodnou na jejím obsahu. Výjimkou jsou případy, pokud zákon ke vzniku smlouvy vyžaduje splnění dalších náležitostí. Licenční smlouva bývá výsledkem předchozích, mnohdy obtížných a někdy i zdoluhavých jednání smluvních stran. Licenční smlouva by měla být vyvážená, svým obsahem a svojí strukturou koncipována na míru budoucímu licenčnímu vztahu. Licenční smlouva by měla také obsahovat specifikaci díla, aby i třetí strany pochopily, k jakému dílu se licence poskytuje.¹⁸

Autorské smlouvy patří mezi zvláštní druh smluv občanskoprávních. Řídí se především ustanoveními autorského zákona. Je ale třeba použít obecných ustanovení platného občanského zákoníku se zřetelem k zvláštním zásadám, které vyplývají z autorského zákona a z povahy autorských děl, pokud autorský zákon neobsahuje

---

¹⁸ ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno, Computer Press, a.s., 2006, 76 s.

přímou úpravu.¹⁹

6. Mimosmluvní instituty užití díla

Ustanovení § 29 autorského zákona umožňuje omezení autorského práva, ale jen ve zvláštních případech, které autorský zákon taxativně stanoví. Toto omezení práva autorského však nesmí narušit výkon tohoto práva a také nesmí ohrozit oprávněné zájmy autora.

Pokud jde o výjimky z výlučného autorského práva, autorský zákon upravuje obecnou zásadu, kterou obsahuje např. i Bernská úmluva. Jedná se o výkladové pravidlo ve vztahu k způsobům volného užití chráněných děl a užití těchto děl, ke kterým není potřeba souhlas autora ani zaplacení příslušné odměny.

K omezením práva autorského se řadí tzv. volná užití a bezúplatné zákonné licence.

Pokud se týká volného užití díla, buď nejde v pravém slova smyslu o užití ve smyslu autorskoprávním vůbec, nebo jde o výlukou z určitého práva, kdy zákon nejen nahrazuje svolení autora, ale nestanoví žádné jiné podmínky užití díla. Jedná se o volné užití jinak chráněného díla určitým, zákonem stanoveným způsobem. U zákonných licencí zákon v zásadě nahrazuje svolení autora. Nutno podotknout, že pro omezení autorského práva platí, že se vztahují pouze na díla již zveřejněná. V některých případech je zákonem dokonce stanovena i forma daného zveřejnění. Je také důležité, že zásadně nejsou dotčena autorská osobnostní práva, včetně práva na nedotknutelnost díla (není-li to z povahy věci vyloučeno).²⁰

6.1. Volné užití díla

V oblasti volného užití díla se uplatňuje obecná zásada práva autorského, podle které se zásadně za užití díla nepovažuje užití pro osobní potřebu fyzické osoby, jehož účelem

---

¹⁹ KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V., Autorský zákon a předpisy související. Komentář. Praha: LINDE Praha, 2001, 141 s.

²⁰ KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V., Autorský zákon a předpisy související. Komentář. Praha: LINDE Praha, 2001, 114 - 116 s.

není dosažení hospodářského nebo obchodního prospěchu.²¹ To znamená, že do autorského práva nezasahuje ten, kdo si pro svou vlastní osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu, nebo napodobeninu díla.

Pojem užití pro osobní potřebu, ale zákon nedefinuje. Z jazykového výkladu lze dovodit, že se jedná o jednání, kterým osoba jednající získává prospěch z nakládání s autorským dílem a tento prospěch je omezen výhradně na tuto jednající osobu.

Zjednodušeně řečeno, je přípustné si okopírovat CD nebo videokazetu, přičemž nesmí být sledován jiný účel, nežli užití pro osobní potřebu, což ale neplatí u počítačového programu. Počítačový program lze tedy oprávněně, podle platného autorského zákona, užít vždy jen v souladu s uzavřenou licenční smlouvou. Dojde-li k porušení tohoto ustanovení, dopouští se příslušná osoba porušení zákona a vystavuje se tak možným důsledkům podle autorského zákona, zákona trestního a občanského. Obdobně tato zásada jako u počítačových programů také platí u rozmnoženiny či napodobeniny díla architektonického stavbou, nebo také i u zhotovení rozmnoženiny elektronické databáze. Zajímavá a zároveň odstrašující je zpráva, která proběhla v lednu 2011 sdělovacími médii, že kolem 50 % domácností používá ilegálně stažené počítačové programy.

Pokud se týká volného užití díla, autorský zákon též řeší zhotovení tiskové rozmnoženiny díla na papír nebo podobný podklad fotografickou technikou nebo jiným postupem s podobnými účinky za úplatu za předpokladu, že zhotovitel řádně a včas platí odměnu podle ustanovení § 25 autorského zákona příslušnému kolektivnímu správci práv. Tito poskytovatelé kopírovacích služeb jsou povinni odvádět odměnu příslušnému kolektivnímu správci, jemuž bylo podle tohoto zákona uděleno oprávnění k výkonu kolektivní správy v rozsahu zahrnujícím vybírání odměn od těchto osob.²² Tato forma volného užití (přesněji řečeno zákonné licence) se ale v žádném případě nevztahuje na rozmnoženiny děl a záznamů, které nelze rozmnožovat na podkladě tiskové rozmnoženiny.

---

²¹ ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno, Computer Press, a.s, 2006, 5 s.

²² ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno, Computer Press, a.s, 2006, 60 s.

6.2. Bezúplatné zákonné licence

V tomto případě se licenci nerozumí tzv. licenční smlouva nebo jiný formální dokument, ale rozumí se tím soubor oprávnění pro osoby odlišné od autora (tzv. třetí osoby), a jednotlivá oprávnění podle věcného zaměření jsou uvedena přímo autorským zákonem.

Jako nejdůležitější bezúplatnou zákonnou licenci je možno označit citace, autorský zákon ji radí na prvé místo. Dřívější úprava umožňovala citovat pouze z děl vydaných, ale současný platný autorský zákon vychází z mezinárodní úpravy, což umožňuje s ohledem na nové technologie citovat i z děl zveřejněných. Zákon tedy umožňuje citovat v dílech v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů nebo dává také možnost zařadit například do svého odborného díla pro objasnění daného obsahu drobná celá zveřejněná díla. U citace platí, že nesmí být dotčena osobnostní práva autora, především právo autora na nedotknutelnost díla. Možný způsob zásahu do práv autora může být v praxi např. změna či zásah do integrity díla v nevhodné souvislosti, nevhodné spojení s cizím dílem apod.²³

U citace je podmínkou, že obsah ani smysl citovaného díla nesmí být změněn a je nutné u každé citace uvést jméno autora, název díla a pramen, pokud nejde o dílo anonymní. Citace z díla, které není zveřejněno, nespadá do formy bezúplatných zákonných licencí. V takovém případě, ale musí k ní být dán souhlas formou licenční smlouvy. Autorský zákon definuje tři typy citací: malé citace, velké citace a citace ke vzdělávacím účelům.²⁴

Do práva autorského nezasahuje ten, kdo kresbou, malbou nebo i jiným způsobem zaznamená nebo vyjádří dílo, které je umístěno na veřejném prostranství. Zákon tedy dovoluje věrné zachycení takového díla, které je na veřejném prostranství umístěno, ale nesmí být dílo vyloženě napodobeno. Také ten, kdo v odůvodněné míře užije dílo k úřednímu účelu (na základě zákona), nezasahuje do práva autorského. O zasahování se také nejedná při zpravodajství o aktuální události (například, kde je dílo vystaveno,

---

²³ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 156 s.

²⁴ ŠEBELOVÁ, M., Autorské právo, zákon, komentáře, vzory a judikatura. Brno, Computer Press, a.s., 2006, 62 s.

provozováno nebo jinak užito), nebo je-li převzato do periodického tisku nebo jiného hromadného sdělovacího prostředku články s časovým významem o věcech politických, náboženských nebo hospodářských, které jsou již uveřejněny v jiném sdělovacím prostředku (v takovém případě hovoříme o tzv. klasické zpravodajské licenci). K bezúplatné zákonné licenci také spadá nevýdělečné užití díla v rámci občanských a církevních obřadů, stejně jako i při školních představeních, na kterých účinkují bezvýjimečně žáci, studenti a učitelé školy nebo jiného vzdělávacího zařízení.

Do práva autorského také nezasahují knihovny, archivy, či jiná podobná zařízení (vzdělávací a kulturní zařízení), pokud si knihovny či archivy zhotoví příslušnou rozmnoženinu díla pouze pro své archivní a konzervační účely. Tato nevýdělečná zařízení si mohou tedy doplňovat své knihovní fondy tím, že si pořídí rozmnoženinu pro stanovený účel, jako například náhradu za ztracenou, zničenou nebo poškozenou rozmnoženinu. Dále lze také rozmnožovat díla výhradně pro účely zdravotně postižených, ale pouze v rozsahu odůvodněném jejich zdravotnímu postižení (samozřejmě nevýdělečně). I když je vystavení díla výlučným právem autora, umožňuje autorský zákon vlastníkovu originálu nebo rozmnoženiny výtvarného díla, aby tato díla vystavoval nebo k vystavení bezplatně poskytoval, pouze tehdy, pokud takové užití autor při převodu vlastnictví nevyločil. Proto se toto právo vlastníka zařazuje do bezúplatných zákonných licencí.

Závěrem je možné konstatovat, že osoba, která dílo užívá, musí splnit všechny zákonné podmínky, jinak by došlo nebo by se jednalo o užívání mimo zákonný rámec a tím o nedovolené užití, které porušuje a neoprávněně zasahuje do autorského práva a práv s autorským právem souvisejících. Vlastník rozmnoženiny díla nesmí bez výslovného svolení držitele práva k užití zaznamenané dílo dále rozmnožovat ani veřejně předvádět, pronajímat k veřejnému předvádění, anebo pronajímat či půjčovat, pokud není ujednáno jinak. Vlastník rozmnoženiny každého chráněného díla podle autorského práva, má daný exemplář díla vždy a pouze pro svou vlastní osobní potřebu. Pro osobní potřebu fyzické osoby nebo pro vlastní vnitřní potřebu právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, nelze zhotovit tiskovou rozmnoženinu vydaného

notového záznamu díla hudebního či hudebně dramatického.²⁵

7. Autorovo právo na odměnu

Podle platného autorského zákona má autorská odměna v zásadě relativní charakter, avšak s výjimkami, které jsou upraveny zákonem, a to ve zvláštních případech, kdy by materiální zájmy autora s ohledem na technické možnosti dnešní informační společnosti jistě doznaly újmu a autor tedy není schopen si je fakticky sám zajistit smluvně. Pokud dojde k neoprávněnému užití díla, není s tím spojen nárok autora na odměnu, ale nárok na vydání bezdůvodného obohacení. V souladu s mezinárodní úpravou, a i v kontextu úpravy komunitárního práva zůstalo zachováno po provedení příslušných úprav právo autora na odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla a také právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu, která jsou autorským zákonem označována jako jiná majetková práva. Stejný charakter má také právo autora na přiměřenou odměnu a to podle ustanovení § 49 odst. 3 autorského zákona. Odměna náleží autorovi vůči pronajímateli v případě, kdy poskytne licenci k pronájmu originálu nebo rozmnoženiny díla zaznamenaného na zvukový či zvukově obrazový záznam výrobcí záznamu.²⁶ Absolutní právní povahu mají tedy dle současné zákonné úpravy související majetková práva, a to právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého a právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní a vlastní potřebu.²⁷

Při opětném prodeji originálu uměleckého díla je právo autora na odměnu upraveno v ustanovení § 24 autorského zákona. Jedná se o právo autora majetkové povahy na podíl z výnosu za opětný prodej daného originálu díla výtvarného umění. Uplatnění tohoto práva nabylo významu v souvislosti s působením tržního hospodářství. Jeho podmínkou je realizace práva autora převést do vlastnictví jiné osoby originál svého díla výtvarného

---

²⁵ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 354 s.

²⁶ KRÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V., Autorský zákon a předpisy související. Komentář. Praha: LINDE Praha, 2001, 88 - 89 s.

²⁷ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 509 s.

umění. Po smrti autora přísluší právo na vypořádání dědicům majetkových autorských práv, a to po celou dobu trvání jejich ochrany podle autorského zákona. Za placení odměny je osobou povinnou ten, kdo vlastníkovvi prodej realizuje při výkonu svého podnikání, a to bez ohledu na to, zda jedná na svůj účet nebo na účet vlastníka. Může se jednat například o galerie nebo dražebníka. Osoba, která je podle autorského zákona označována jako prodávající, je povinna zaplatit či poskytnout autorovi odměnu v rámci opětného prodeje originálu uměleckého díla, a musí také oznámit daný prodej příslušnému kolektivnímu správci, a sice do konce měsíce ledna následujícího kalendářního roku po roce, ve kterém se prodej uskutečnil. Tato oznamovací povinnost se vztahuje na specifikaci prodaných originálů a na informaci o skutečné prodejní ceně. Výše odměny se podle právní úpravy v daných případech nestanoví smlouvou, ale je závazně stanovena v pravidlech, které jsou obsaženy v příloze autorského zákona. Odměnu vybírá zákonem oprávněný příslušný kolektivní správce.

Originálem uměleckého díla se podle ustanovení § 24 odst. 3 autorského zákona pro účely uplatnění tohoto práva rozumí výtvarné dílo, kresba, obraz, malba, koláž, litografie nebo jiná grafika, keramika, socha anebo také autorská rozmnoženina, jež je podle zvyklostí považována za originál. Právo na odměnu se podle ustanovení autorského zákona nevztahuje na díla architektonická, díla užitého umění a též na rukopisy spisovatelů a hudebních skladatelů.

Koncepce této právní úpravy je ve srovnání s úpravou podle předchozího autorského zákona daleko užší, ale nová koncepce evidentně přispívá k výraznější prosaditelnosti tohoto práva.

V souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu upravuje autorský zákon právo autora na odměnu v ustanovení § 25. Dle současného zákonného pojetí je právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu či vlastní vnitřní potřebu právem absolutní povahy.²⁸ Podle dřívější právní úpravy měli nárok na odměnu autoři děl, nárok na odměnu byl vztažen k autorství. Podle současné právní úpravy vzniká nárok na odměnu jen u zveřejněných děl, ačkoliv autor figuruje ve stejném postavení.

Toto zakotvení práva je považováno za výsledek rozvoje techniky umožňující

---

²⁸ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 295 s.

pořizovat rozmnoženiny na přístrojích nejenom rychle, ale i kvalitně, tím se také staly snadno dosažitelným zbožím. Mezinárodní autorské smlouvy se zatím nezabývají danou problematikou, proto se ponechává na jednotlivých státech, aby např. v souladu s článkem 9. odst. 2. Bernské úmluvy dovolovaly rozmnožování autorských děl jen v takových případech, které nenarušují normální využívání díla a nezpůsobují tím neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora a ostatních nositelů práv.

S ohledem na dosavadní stav technických možností směřuje toto ustanovení k ochraně majetkových zájmů autora především zakotvením jeho práva na náhradní odměnu. Nejedná se o právo na odměnu za užití, ale o právo na odměnu za pořízení či vytvoření takovéto rozmnoženiny.

Jde v první řadě o uložení náhradní povinnosti výrobcům a dovozcům takových zařízení, kterými jsou přehrávací přístroje a nenahrané zvukové nebo zvukově obrazové nosiče, platit odměnu prostřednictvím kolektivní správy práv. V zákoně je zakotveno i poskytování či placení odměny z provozu kopírovacích přístrojů, hlavně z poskytovaných kopírovacích služeb za úplatu, ale pouze pokud jde o tiskové rozmnoženiny. Dřívější právní úprava neumožňovala, aby rozmnoženina byla pořizována také třetí osobou. Nynější platný zákon pro tyto situace umožňuje získání souhlasu nositelů autorských práv. V tomto případě odměna, kterou je daná osoba povinna platit, je stanovena v závislosti na počtu zhotovených tiskových rozmnoženin.

Platbou náhradních odměn v souvislosti s rozmnožování děl pro osobní potřebu se kompenzuje ztráta autorů z výtěžku jejich autorských děl a také působí jako podnět k další tvorbě. Představuje také určitou náhradu za stav obecného porušování autorských práv. Výše odměny je stanovena opět prostřednictvím sazebníků, které jsou v příloze autorského zákona.

Osoby, které jsou podle autorského zákona (ustanovení § 25 odst. 2) povinny platit tuto odměnu, mají povinnost předkládat příslušnému kolektivnímu správci informace o skutečnostech, které jsou rozhodné pro správné vyměření výše odměny, a to souhrnně za kalendářní pololetí, nejpozději ale do konce následujícího kalendářního měsíce. Nesplnění této povinnosti může zakládat vznik odpovědnosti za škodu tímto způsobenou

a deliktního závazku k její náhradě (srov. § 420 a násl. ObčZ).²⁹

Z povinnosti platit odměnu je podle odstavce 8 tohoto ustanovení autorského zákona vyjmuta zboží obchodní povahy, které je sice vyrobeno v tuzemsku, ale vyvezeno do zahraničí. Komunitární právo neobsahuje právní úpravu na dodatkovou autorskou odměnu ani nestanoví členskými státy povinnost toto právo vlastním zákonodárstvím zavést.³⁰

8. Neoprávněné užití autorského díla

Neoprávněné užití autorského díla nastává v případě, když příslušná osoba užívá autorské dílo a tím provádí výkon autorských práv, aniž by ale získala k výkonu těchto práv oprávnění či souhlas autora, případně nositele autorských práv na základě již uzavřené licenční smlouvy. Nejde ale o neoprávněné užití autorského díla v rámci tzv. omezení autorských práv a to v těch případech, ve kterých se, aniž by docházelo k neoprávněnému zásahu do autorských práv, souhlas autora nevyžaduje. Ostatní užití autorského díla je bez svolení autora neoprávněným zásahem do práv k autorskému dílu, které jsou chráněny zákonem a tyto práva porušují. Osoba, která takto činí, činí tak protiprávně, způsobuje na straně nositele práv újmu a je proto povinna nést příslušné právní důsledky nejen podle autorského zákona, ale také podle jiných právních předpisů.

Při neoprávněném užití nebo-li nedovoleném nakládání s dílem jako výsledkem duševní tvůrčí činnosti se jedná o nejrůznější formy použití rozmanitých a velice vyspělých technických prostředků. Pokud jde o pojem plagiátu, zákon jej nijak nedefinuje a je proto nutno jej dovodit z celého kontextu autorského zákona.³¹

S neoprávněným užitím autorského díla je všeobecně téměř na celém světě spojován pojem pirátství. Pirátství znamená neoprávněné užití autorského díla, jež je velmi závažným problémem naší společnosti. Stále dochází k tomu, že procento tohoto nelegálního jednání postupem času stále více roste, a to nejenom na území České

---

²⁹ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 304 s.

³⁰ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 308 s.

³¹ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 418 s.

republiky, ale i v ostatních zemích. Příčinou je, že se neustále zlepšují používané technické prostředky, čímž dochází k masivnějšímu a jednoduššímu přístupu k dílům a tím i k snadnějším a častějším neoprávněným zásahům do autorských práv a k jejich porušování. Na základě lepšího technického i technologického vývoje je zároveň snaží přijít na stále nové metody, jak pirátství neustále rozvíjet. Společnost se tedy vyznačuje velkým procentem tohoto neoprávněného či nedovoleného užití díla. Z toho důvodu se tímto problémem zabývají i různé mezinárodní organizace, nebo v rámci území určitého státu i státní orgány a vytvořené nestátní subjekty, které bojují proti takovému ilegálnímu či protiprávnímu jednání a proti ilegální výrobě. Zároveň i právní předpisy se snaží tyto tzv. piráty potrestat za jejich nedovolené chování.

Komentáře, se kterými se můžeme setkat v časopisech nebo i na internetu či v různých publikacích, definují souhlasně pirátství jako neoprávněné nakládání s autorskými díly takovým způsobem, který přísluší pouze nositelům práv k těmto dílům a ostatním předmětům. Pirátství znamená parazitování na duševním vlastnictví někoho jiného, a to především za účelem zisku. Představuje tím globální jev s vysoce škodlivými společenskými a zároveň i s ekonomickými a morálními důsledky.

Pirátství je možno rozdělit na jednotlivé druhy, a to podle příslušného předmětu, tedy autorského díla. Podle těchto jednotlivých druhů vznikly státní orgány i nestátní subjekty působící v oblasti ochrany duševního vlastnictví, tudíž i v oblasti ochrany autorského práva.

Mezi nejdůležitějším rozšířeným typem pirátství a zároveň i ve společnosti nejvíce známým je pirátství hudební, neoprávněné nakládání s hudebním dílem, které je předmětem ochrany. Jde o nelegální výrobu, kopírování a distribuci hudebních a audiovizuálních nosičů, bez souhlasu oprávněné osoby k dílu. Jedná se dále o užití díla bez souhlasu autorů při veřejných hudebních nebo filmových produkcích. Obecným faktorem působícím ve prospěch masového rozvoje produkce pirátských rozmnoženin je i skutečnost, že samotný charakter a možnost užívání či konzumace těchto produktů je mezinárodní, neboť zejména v oblasti hudebních děl, a to i hudebních děl s textem, se jedná o produkt vysoce internacionálního charakteru. Týká se to nejen autorských děl a výkonů výkonných umělců, ale i chráněných složek osobnostních. Jde zejména o nedovolené užívání fotografií fyzických osob, které jsou použity na rozmnoženině

obalu.

Důležitým typem pirátství je také softwarové pirátství. Pod tento druh pirátství patří všechny útoky na právo autora a další práva k počítačovým programům, které jsou uvedeny v autorském zákoně. Neoprávněné užívání softwaru je možné rozdělit podle toho, zda program používá nějaký jedinec doma pro svou soukromou potřebu nebo zda jde o užívání softwaru za účelem zisku.

Nejrozšířenějším jevem, který lze zařadit mezi čistě počítačovou či informační kriminalitu je neoprávněné užívání počítačových programů pro soukromou, domácí potřebu. Jak je již uvedeno v kapitole č. 4 Mimosmluvní instituty užití díla, resp. v podkapitole Volné užití, znamenají počítačové programy určitou výjimku, neboť užití těchto programů k osobní potřebě samozřejmě není vyloučeno, ale užití takového programu pro osobní potřebu je ze zákona vyňato. Zvláštnosti a výjimky ze zákonné dovolenosti užití díla pro osobní potřebu, vyplývající z mimoprávní povahy některých děl, jsou autorským zákonem taxativně stanoveny. Mezi ně patří i počítačové programy.³² Je běžné, že lidé si mezi sebou tyto programy půjčují, vyměňují, prodávají nebo si je navzájem kopírují. Nelze přehlédnout, že důležitým faktorem, který ovlivňuje množství nelegálního užívání počítačových programů v domácnostech, je příliš vysoká cena kvalitních počítačových programů vzhledem k reálným příjmům obyvatelstva.

Užívání nelegálního softwaru pro komerční účely, to znamená za účelem zisku, se vyznačuje především jednáním, kdy podnikatel z důvodu zamezit investicím nebo z důvodu nedostatku finančních prostředků získá software nelegálně, anebo (což je nejčastější případ) zakoupí menší množství licencí, než následně ve skutečnosti užívá. V souvislosti se šířením nelegálního softwaru je nutno zdůraznit, že prodej i nabídka získaných či nelegálně šířených počítačových programů se řídí podobnými pravidly jako u běžného zboží. Zásadním rozdílem je skutečnost, že se jedná o úmyslné porušování zákona ze strany osob provádějících tuto činnost.

K pirátství dochází velmi často na internetu.³³ V prostředí internetu není jednoduché

---

³² TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 349 s.

³³ Internet je komunikační médium znamenající obrovský zdroj informací. Není právním subjektem, nemůže provádět žádné právní úkony, ani nabývat práva či povinnosti. Internet jako celek není ani věcí v právním smyslu, a nemůže být tedy ani předmětem vlastnického práva jakéhokoliv subjektu.

aplikovat všechna ustanovení autorského zákona, neboť není vždy jednoduché identifikovat, o jaký objekt se jedná, jaký je jeho právní a také faktický režim. Všeobecná volnost a nezávaznost, která v prostředí internetu vládne a která je posilována představami mnoha lidí, že na internetu vládne jiné, lidmi označované jako „internetovské“ právo, vede bohužel také k tomu, že zde dochází k masivnímu porušování autorských práv, aniž by nad tím pachatelé, ale i sami poškození moc uvažovali. Přejímání a kopírování různých textů, obrázků, programů, grafických návrhů a někdy i celých tzv. WWW stránek od kohokoli a kamkoli je zcela běžné.³⁴

Za zmínku stojí i tzv. výrobkové pirátství kdy se jedná především o uvádění do oběhu výrobků neoprávněně označovaných ochrannou známkou nebo známkou, která je s ní snadno zaměnitelná.

Piráství je v současné době jevem skutečně globálním s velice závažnými společenskými a ekonomickými důsledky. Z tohoto důvodu je již po řadu let předmětem pozornosti a značného úsilí a též cílených aktivit ve sféře Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO).

V boji proti pirátství je nutno se soustřeďovat na zdokonalení a prohloubení úpravy směřující proti nelegálnímu užití autorských děl a výkonů výkonných umělců. Děje se tak hlavně pomocí prostředků ochrany občanského, trestního, ale i správního práva.

9. Právní ochrana a sankce za porušení autorského díla

V případě porušení svých práv má autor řadu možností, jak se tomuto protiprávnímu jednání bránit a také jak se domáhat odškodnění. Jedná se o prostředky ochrany práv občanskoprávní, trestněprávní a prostředky správní.

---

³⁴ SMEJKAL, V. a kol. Právo informačních a telekomunikačních systémů. Praha: C.H.Beck, 2001, 429-430 s.

9.1. Prostředky občanskoprávní

9.1.1. Ochrana podle autorského zákona

Ochrana podle autorského zákona je upravena v ustanovení § 40 a násl. autorského zákona. Tato právní úprava především posiluje význam ochrany práv, dochází k rozšíření katalogu nároků a také aktivně legitimovaných osob.

Je velmi důležité v rámci ochrany podle autorského zákona, že v rámci mezinárodní spolupráce byla přijata zvláštní Dohoda TRIPS³⁵, která upravuje v jedné své části také prostředky k dodržování těchto práv. Na základě této dohody byly upraveny soukromoprávní nároky autorů v souladu s touto dohodou.

Autorský zákon proto v ustanovení § 40 odst. 1 upravuje nároky autora proti neoprávněným zásahům do jeho práv, jakož i při ohrožení autorského práva. Dřívější právní úprava také obsahovala demonstrativní výčet nároků plynoucích z ohrožení a porušení autorského práva. Některé z nároků, které jsou nyní výslovně zmíněny v autorském zákoně, neměly v předchozí právní úpravě oporu. Jako příklad lze uvést nárok, který je uveden v novém ustanovení autorského zákona pod písmenem c), který byl podle staré právní úpravy nárokem pouze ve vztahu k celním orgánům a nikoliv nárokem obecným a záleželo poté na úvaze soudu, zda si takové údaje či důkazy vyžádá, resp. zda uloží předložení takových důkazů.

Pokud se týká odpovědnosti za zásah do autorského práva, jde o princip objektivní odpovědnosti, tj. bez ohledu na zavinění.

Jde v první řadě o nárok určovací. Jedná se o nárok nově vytvořený platným autorským zákonem. Autor, do jehož práva bylo neoprávněně zasaženo anebo takový neoprávněný zásah do jeho práv hrozí, se může domáhat určení svého autorství. Přísluší mu tedy výslovné právo na určení autorství. Toto ustanovení bylo nově zařazeno do právní úpravy, protože podle předchozí právní úpravy vznikaly problémy spojené s uplatňováním tohoto práva. Docházelo totiž k tomu, že v některých případech nebylo správně dovozováno, že jde vlastně o určení existence právního vztahu nebo práva

---

³⁵ Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (č. 191/1995 Sb). Je to velmi významná dohoda, přijata v oblasti duševního vlastnictví včetně práv příbuzných. Byla přijata jako součást Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO).

ve smyslu žaloby na určení podle občanského soudního řádu. Předmětem ochrany je zde subjektivní právo autora, nikoli jen právní zájem.

Další z nároků autora upravuje zákon nárok zdržovací. Tento nárok je možno úspěšně požadovat jenom tehdy, pokud zásah do práva neustále trvá nebo reálně hrozí. Nelze tedy tento nárok uplatnit, když již nedochází k zásahu či ohrožení autorského práva.³⁶ Autor se v případě neoprávněného zásahu nebo ohrožení může domáhat, aby došlo k zákazu ohrožení jeho práva včetně hrozícího opakování, nebo neoprávněného zásahu do jeho práva. Autor se může také domáhat zákazu neoprávněné výroby, neoprávněného obchodního odbytu, neoprávněného dovozu nebo vývozu originálu či rozmnoženiny nebo napodobeniny jeho díla. Může také požádat, aby byl udělen zákaz k neoprávněnému sdělování jeho díla veřejnosti, jako i zákaz neoprávněné propagace či jiné reklamy.

Ochrana autorského práva v souvislosti se zdržovacím nárokem, spočívá také v právu autora na sdělení či získání příslušných informací nebo údajů právě o původu neoprávněně zhotovené rozmnoženiny či napodobeniny díla, dále také údaje o způsobu a rozsahu užití této napodobeniny či rozmnoženiny. Autor také může žádat o sdělení údajů nebo informací o totožnosti osob, které se neoprávněného zhotovení či rozšiřování účastní.

Dalším nárokem je nárok odstraňovací. Tento nárok má především reparační funkci a směřuje tedy právě k odstranění následků porušení práva. Uplatnění tohoto nároku je vázáno podstatnou podmínkou, že následky porušení musejí i nadále trvat. Samotné porušování jako takové již trvat nemusí.³⁷

Autor se také může podle ustanovení § 40 odst. 1 písmeno d) autorského zákona domáhat zejména stažení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny nebo napodobeniny díla, vyřazení z provozu nebo omezení funkčnosti technických zařízení z obchodování nebo jiného užití. Dále se autor také může domáhat nebo požadovat zničení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny nebo napodobeniny.

Nárok na přiměřené zadostiučinění, nebo-li satisfakci, spočívá zejména v omluvě či v penězích. Náhrada nemajetkové újmy je tak podle zákona možná ve dvou formách,

---

³⁶ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 419 s.

³⁷ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 420 s.

a to jak formou morálního zadostiučinění, tak i ve formě materiální v penězích.

Jako formu satisfakce uvádí zákon výslovně omluvu. Pokud se týká zadostiučinění v penězích, není toto spojeno s každou nemajetkovou újmou, která byla způsobena zásahem do autorského práva příslušného autora. Přichází v úvahu pouze tehdy, pokud by se přiznání jiného, tedy morálního zadostiučinění jevílo jako nepostačující. Při určování výše peněžitého zadostiučinění se přihlíží zejména k závažnosti vzniklé újmy a také k okolnostem, za kterých došlo k zásahu do autorského práva.

Platný autorský zákon oproti předchozímu autorskému zákonu obsahuje v ustanovení § 40 odst. 3 možnost soudu přiznat autorovi, pokud jeho návrhu bylo vyhověno, právo uveřejnit rozsudek na náklady účastníka, který ve sporu neuspěl, a podle okolností určit i rozsah, formu a způsob uveřejnění.

Autor se také v rámci ochrany svého autorského práva může domáhat informací potřebných k ochraně svých práv nejen u soudu prostřednictvím daných (a výše uvedených) nároků, ale také u celních orgánů. Může požadovat od těchto orgánů informace o obsahu a rozsahu dovozu zboží, které je rozmnoženinou jeho díla nebo jeho zvukovým či zvukově obrazovým záznamem, nebo má sloužit k pořízení takové rozmnoženiny jako nosič, nebo je přístrojem k zhotovení daných záznamů či tiskové rozmnoženiny, nebo pokud jde o příslušné pomůcky podle autorského zákona. Autorovi se dále přiznává právo nahlížet do celních dokumentů, aby měl možnost zjistit, zda dovoz takového zboží k užití na území naší republiky je podle autorského zákona oprávněný, nebo za účelem zjištění příslušných údajů, které jsou rozhodné pro uplatnění práv vyplývajících z tohoto zákona. To vše má sloužit k co nejefektivnějšímu zajištění ochrany práv autora. Podnětem zavedení tohoto informačního nároku byla ujednání TRIPS. Právní povahou se v případě § 42 jedná o normu spíše veřejnoprávní než soukromoprávní.³⁸

Na závěr je zapotřebí uvést, že autorský zákon sice autory chrání, avšak práva nejsou vždy fakticky chráněna a ochrana autorů je velmi neadresná. Nelze tvrdit, že by byly vždy dodržovány zásady morálky a spravedlnosti.

---

³⁸ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 452 s.

9.1.2. Nárok na vydání bezdůvodného obohacení

Pokud dojde k porušení práv autora podle autorského zákona, má autor vedle využití institutů či nároků přímo stanovených v ustanovení § 40 autorského zákona právo domáhat se vydání bezdůvodného obohacení nebo náhrady vzniklé škody. Pokud jde o právo na vydání bezdůvodného obohacení, použije se občanský zákoník.

Bezdůvodné obohacení upravuje občanský zákoník v ustanovení § 451 až § 459. Jedná se o majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, nebo plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, nebo i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů. Tento právní institut je motivován zásadou, podle které je nepřípustné, aby se někdo bezdůvodně obohatil na úkor jiného. Pro případ, že se tak stane, je úlohou tohoto institutu, aby obohacený postiženému vydal obohacení, čímž tak mezi nimi dochází k obnovení porušené majetkové rovnováhy. Dojde-li k bezdůvodnému obohacení naplněním všech zákonem stanovených pojmových znaků, vznikne mezi dvěma nebo i více individuálně určenými osobami ze zákona zvláštní, samostatný právní vztah z bezdůvodného obohacení, jehož obsahem je, aby ten, kdo se ze zákona bezdůvodně obohatil, vydal obohacení zpět tomu, na jehož úkor k obohacení došlo. Tato povinnost vzniká bez ohledu na zavinění bezdůvodně obohaceného.³⁹

Autor se tedy podle občanského zákoníku může domáhat, aby ten, kdo porušil jeho autorská práva, vydal nabytý prospěch, jehož takto dotyčný neoprávněně nabyl. Výši bezdůvodného obohacení, které vzniklo na straně toho, kdo tak neoprávněně s autorským dílem nakládal, aniž by k tomu získal potřebnou licenci či oprávnění, stanovuje autorský zákon na dvojnásobnou výši odměny, která by jinak byla obvyklá za získání takové licence.

Tato úprava v autorském zákonu má přednost, pokud jde o vydávanou výši, před obecnou úpravou institutu bezdůvodného obohacení podle zmíněného ustanovení občanského zákoníku.

---

³⁹ TELEČ, I., TUMA, P., Autorský zákon. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2007, 435 s.

9.1.3. Nárok na náhradu škody

Jak bylo již uvedeno výše, může se autor také v případě porušení svých práv domáhat podle autorského zákona práva na náhradu vzniklé škody, která je jako bezdůvodné obohacení upravena obecně občanským zákoníkem.

Autor se také může v občanskoprávním sporu podle ustanovení § 420 a násl. občanského zákoníku domáhat náhrady škody, která mu vznikla protiprávním úkonem, a sice za předpokladu, že škůdce škodu zavinil a vzniklá škoda je důsledkem škůdce porušení autorských práv. Předpokladem tedy je existence příčinné souvislosti mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou.

Nároku na náhradu škody dochází teprve vznikem škody. Také skutečnost, kdy se poškozený dozví o výši škody a o osobě odpovědné, má vliv na promlčení. Nárok na náhradu škody vzniká až vznikem škody, a to i v těch případech, kdy příčina škody se ihned neprojeví a je tedy mezi zásahem příčiny a vznikem škody určitý časový rozdíl.

Za škodu se považuje majetková újma, kterou je možno vyjádřit v penězích. Nemajetkové újmy takovou povahu škody nemají, ale některé nemajetkové újmy však tvoří součást náhrady škody na základě výslovného ustanovení zákona.

9.2. Prostředky trestněprávní

Užití díla nebo jiného předmětu ochrany podle autorského práva a i práv s tímto právem souvisejících bez souhlasu vykonavatelů práv k nim, je porušením autorského práva, které zakládá i trestněprávní odpovědnost. Této odpovědnosti se daná osoba, která takto činí, nemůže zříci. Takovým jednáním může příslušná osoba naplnit trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi. Podle § 270 trestního zákona skutkovou podstatu tohoto trestného činu naplňuje ten, kdo neoprávněně zasáhne do zákonem chráněných práv k autorskému dílu, uměleckému výkonu, zvukovému či zvukově obrazovému záznamu, rozhlasovému nebo televiznímu vysílání nebo databázi.

Za spáchání tohoto trestného činu hrozí pachatelí uložení trestu odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty.

Pokud pachatel získá tímto trestným činem značný prospěch nebo se dopustí takového činu ve značném rozsahu anebo vykazuje-li takový trestní čin znaky obchodní činnosti, hrozí mu kromě pokuty, tedy peněžitého trestu nebo trestu propadnutí věci, i trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let. Ale ani uložením trestu nezaniká povinnost porušovatele vydat bezdůvodné obohacení a nahradit vzniklou škodu.

Trestný čin může být spáchán úmyslně či z nedbalosti. Úmyslně je spáchán trestný čin, jestliže pachatel buď chtěl způsobem, který je v trestním zákoně uvedený, porušit nebo ohrozit zájem zákonem chráněný, nebo pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ že se tak stane, s tím byl srozuměn.

9.3. Prostředky správní

Z oblasti správního práva se použije především zákon o přestupcích. Podle ustanovení § 32 odst. 1 písm. a) tohoto zákona se přestupku dopustí ten, kdo poruší zvláštní právní předpis o ochraně předmětů nebo souborů předmětů kultovní, muzejní nebo galerijní hodnoty.

O přestupek se jedná, nejde-li o trestný čin podle trestního zákona. Jako přestupek jsou kvalifikována nedbalostní jednání nebo úmyslná jednání, pokud nedosahují stupeň společenské nebezpečnosti trestného činu. O nedbalostní jednání se jedná, pokud daná osoba sice věděla, že způsobem uvedeným v zákoně může porušit či ohrozit zájem chráněný zákonem, ale bez patřičného důvodu se spoléhala, že toto nezpůsobí, anebo vůbec nevěděla, že svým jednáním může ohrožení či porušení způsobit, ačkoliv o tom jak k okolnostem tak i svým poměrům vědět měla nebo mohla.

10. Státní orgány a nestátní organizace působící v oblasti ochrany duševního vlastnictví

Pro zpracovávanou tematiku jsou důležité státní i nestátní subjekty, které v oblasti ochrany duševního vlastnictví, a tedy i autorského práva působí.

10.1. Státní orgány působící v oblasti ochrany duševního vlastnictví

Mezi státní orgány patří v první řadě Česká obchodní inspekce. Jedná se o orgán státní správy v přímé podřízenosti Ministerstvu průmyslu a obchodu. Jde o rozpočtovou organizaci, jejíž hlavní náplní je dozor nad dodržováním obecně závazných právních předpisů v oblasti ochrany spotřebitele, bezpečnosti výrobků a též i v oblasti dodržování některých zájmů státu. Tento orgán má celorepublikovou působnost.

Dalšími důležitými orgány jsou Celní úřady. Tyto úřady působí v rámci trestního řízení jako policejní orgány, jejichž pravomoc je upravena trestním řádem. Vztahují se k deliktům, které souvisejí s celním řízením. Do této kategorie patří také trestné činy na úseku porušování práv k duševnímu vlastnictví související s mezinárodním obchodem.

Také živnostenským úřadům, příslušné podle místa podnikání fyzické osoby nebo sídla právnické osoby, přísluší dozor nad ochranou spotřebitele podle zákona o ochraně spotřebitele. Týká se to zejména ustanovení zakazující klamání spotřebitele. Toto ustanovení lze uplatnit při postihování uvádění do oběhu výrobků neoprávněně označovaných ochrannou známkou nebo známkou s ní snadno zaměnitelnou.

V neposlední řadě je možno uvést Úřad průmyslového vlastnictví. Jedná se o ústřední orgán státní správy na ochranu průmyslového vlastnictví a jeho činnost je upravena zákonem. Do jeho pravomoci patří poskytování ochrany na vynálezy, průmyslové vzory, ochranné známky a označení původu výrobků.

10.2. Nestátní organizace působící v oblasti ochrany duševního vlastnictví

K nestátním subjektům u nás patří zejména Česká protipirátská unie (ČPU), OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, INTERGRAM - Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů a zvukově obrazových záznamů, Česká národní skupina mezinárodní federace hudebního průmyslu (IFPI ČR), DILIA - Divadelní a literární agentura, OOA-S, ochranná organizace autorská - sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl,

a dále GESTOR – ochranný svaz autorský, a také Agentura na ochranu software.

Pravděpodobně nejdůležitějším nestátním subjektem je Česká protipirátská unie. Tato unie byla založena v roce 1992 za účelem ochrany autorských práv a práv souvisejících s právem autorským k audiovizuálním dílům a potírání všech forem pirátství v oblasti výroby a dovozu audiovizuálních děl. Podstata její činnosti spočívá především v ochraně autorských práv, ve sledování a analýze informací, které se týkají autorských práv, v přípravě právních kroků proti porušování těchto práv a také ve spolupráci s veřejnými orgány a ostatními institucemi. Na činnosti této unie se podílí také protipirátské oddělení mezinárodní organizace Motion Pictures Association a mimořádným členem je též Národní filmový archiv.

Tato unie se v rámci svých možností snaží pokrývat svými aktivitami celý relevantní trh a také vyvíjet aktivity směřující ke snížení úrovně pirátství obecně. Její činnost má pozitivní dopad na úroveň ochrany práv k audiovizuálním dílům, záznamům a televizním vysílání včetně kabelového šíření. Zjišťuje především trendy v pirátství a vyvíjí i příslušná protipatření, poskytuje také informace z oblasti své činnosti, kontroluje dodržování smluvních podmínek, které se týkají ochrany autorských práv smluvnímu uživateli, provádí preventivní kontroly a poskytuje rady a pomoci v postupech proti porušovatelům práv. Zaujímá také stanoviska k platné legislativě a zároveň se podílí na přípravě nových norem v této oblasti.

Česká protipirátská unie nečerpá finance na svou činnost z veřejných zdrojů. Většinu nákladů na svoji činnost pokrývá z členských příspěvků a z vlastních zdrojů organizace.

Česká národní skupina mezinárodní federace hudebního průmyslu je českou národní sekcí nevládní organizace, jejíž hlavní sídlo je ve Švýcarsku. V České republice je samostatným právním subjektem a sdružuje na základě dobrovolnosti výrobce zvukových a hudebních zvukově obrazových záznamů, kteří mají své stále sídlo nebo bydliště v České republice.

Předmětem působnosti této sekce je ochrana práv výrobců zvukových a hudebních zvukově obrazových záznamů, a to na základě ustanovení Římské úmluvy o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových snímků a rozhlasových organizací, dále Úmluvy o ochraně výrobců zvukových záznamů proti nedovolenému rozmnožování jejich zvukových záznamů, Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví

(TRIPS) a v neposlední řadě také na základě ustanovení současného autorského zákona.

S cílem této ochrany vstupuje také do jednání s kolektivními správci autorů a výkonných umělců, jejichž předmětem činnosti je ochrana práv těchto osob v souvislosti s výrobou a rozšiřováním příslušných záznamů a jejich veřejným užitím. Může přejímat také od výrobců plné moci k zastupování svých zájmů při porušení jejich práva před soudy a také plné moci na vymáhání dlužných částek za škody, které byly způsobeny výrobci. V rozsahu delegované pravomoci také reprezentuje výrobce zvukových a zvukově obrazových záznamů vůči mezinárodním orgánům a organizacím. Vykonává jak samostatně, tak i ve spolupráci s příslušnými státními orgány aktivní protipirátskou činnost a poskytuje jim potřebnou odbornou pomoc vypracováním znaleckých posudků včetně odborných vyjádření.

Česká národní skupina mezinárodní federace hudebního průmyslu je také zakládajícím členem společnosti INTERGRAM - Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů a zvukově obrazových záznamů. Jedná se o neziskovou a nevýdělečnou společnost. Veškeré odměny, které při své činnosti získá, jsou příjmem výkonných umělců a výrobců, jejichž práva INTERGRAM zastupuje. Vlastní činnost společnosti je kryta režijní srážkou z vybraných odměn. Tato společnost vznikla v roce 1990 jako nová organizace pro hromadnou správu práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů a byla založena podle zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, jako občanské sdružení, její Stanovy byly registrovány Ministerstvem vnitra České republiky v roce 1990. Ihned poté vydal tehdejší ministr kultury opatření o zrušení Ochranného střediska výkonných umělců při Ochranném svazu autorském pro práva k dílům hudebním v Praze. Zároveň také ministr pověřil INTERGRAM v souladu s tehdy platným autorským zákonem k zabezpečování ochrany práv výkonných umělců.

Hlavním úkolem této nezávislé společnosti je chránit práva výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově-obrazových záznamů vyplývající z autorského zákona a mezinárodních úmluv v oblasti autorského práva a práv příbuzných autorskému právu, udělovat souhlas k jejich užití a vybírat a rozdělovat odměny, které výkonným umělcům a výrobcům přísluší.

Dalším nestátním subjektem v oblasti ochrany autorských práv působí OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním. Tento svaz existuje

v různých právních formách již od roku 1919 a je sdružením skladatelů, textařů, hudebních nakladatelů a dědiců autorských práv. Zastupuje především autory a další nositele práv při udělování souhlasu nebo-li licence k užití jejich děl a při vybírání autorských odměn za tato užití.

Ve světě působí více než 100 zahraničních kolektivních správců, se kterými Ochranný svaz autorský spolupracuje při vzájemné ochraně hudebních děl. Proto je také oprávněn udělovat souhlas k užití hudebních děl, a to nejen domácím autorům, ale i autorům zahraničním. Obdobně i zahraniční kolektivní správci poskytují na svém území autorskoprávní ochranu našim autorům.

11. Metodologická část- kvantitativní výzkum

V rámci zpracování bakalářské práce jsem provedla dotazníkový výzkum, týkající se vztahu dvou věkových skupin k respektování a dodržování autorských práv ve společnosti. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit úroveň právního vědomí ve společnosti v souvislosti s autorským právem a oblasti jeho porušování.

Hypotéza

Autorská práva jsou všeobecně porušována.

Hypotéza

Mladiství jsou si i přes svůj věk vědomi, že porušují autorská práva.

Hypotéza

Porušování autorských práv u dospělých není vnímáno jako závažná trestná činnost.

11.1. Výzkumný vzorek

Jako první cílovou skupinu dotazovaných jsem si zvolila žáky druhého stupně základních škol v Táboře v celkovém počtu 100 osob (žáci osmých a devátých tříd), jako druhou cílovou skupinu dospělé osoby.

11.2. Zpracování dotazníku

Ke svému výzkumnému šetření jsem použila dotazníkovou techniku. Podstatou mého dotazníku bylo zjistit co nejvíce informací o dané problematice v obou cílových skupinách.

Nejprve jsem si stanovila hypotézy, které jsem chtěla výzkumem ověřit nebo vyvrátit. Na základě těchto hypotéz jsem vypracovala otázky do dotazníku. Pro první skupinu byly použity otázky uzavřené a pro druhou skupinu jsem použila otázky škálovací. U obou skupin jsem se snažila otázky formulovat tak, aby byly jednoduché a srozumitelné.

Respondenti první skupiny byli kontaktováni přímo ve školách. Respondenti druhé skupiny byli kontaktováni prostřednictvím e-mailu. Ze základních škol byla návratnost všech 100 vyplněných dotazníků, tedy 100 %. V druhé skupině jsem oslovila 140 respondentů, z nichž odpovědělo 89, což představuje přes 60,5 % dotazovaných. Vypovídací schopnost dotazníku lze hodnotit jak dobrou. Z výsledků obou skupin jsem vyhodnocovala data pro svůj výzkum. Dotazníky jsou přílohou č. 1 a č. 3 mé bakalářské práce.

11.3. Interpretace dotazníkového šetření

Dotazník pro první cílovou skupinu (žáci základních škol) se skládal z 9 otázek.

- Používáte doma PC?
- Používáte internet?
- Stahujete si hry, hudbu, filmy?
- Využíváte stažené soubory pouze pro sebe?
- Půjčujete stažené soubory svým kamarádům, známým?
- Vypalujete nebo kopírujete CD, DVD nebo programy, které se vám líbí?
- Víte, že vypalováním a poskytováním stažených programů porušujete autorská práva?

- Setkal jste se s kopírováním počítačových programů?
- Znáte organizace zabývající se ochranou autorských práv (např. Pirátská unie apod.)?

Tabulka č. 1 – výsledky šetření žáků základních škol

	ANO	NE	% Ano	% Ne
Používáte doma PC?	100		100 %	
Používáte internet?	100		100 %	
Stahujete si hry, hudbu, filmy?	97	3	97 %	3 %
Využíváte stažené soubory pouze pro sebe?	44	56	44 %	56 %
Půjčujete stažené soubory svým kamarádům, známým?	70	30	70 %	30 %
Vypalujete nebo kopírujete CD, DVD nebo programy, které se vám líbí?	68	32	68 %	32 %
Víte, že vypalováním a poskytováním stažených programů porušujete autorská práva?	85	15	85 %	15 %
Setkal jste se s kopírováním počítačových programů?	64	36	64 %	36 %
Znáte organizace zabývající se ochranou autorských práv (např. Pirátská unie apod.)?	53	47	53 %	47 %

Zdroj: vlastní

Z tabulky vyplývá, že většina oslovených mladistvých si stahuje hry, filmy a hudbu. Stažené soubory nevyužívá nadpoloviční většina pouze pro sebe, ale půjčuje je dále svým známým a kamarádům. Vzhledem k tomu, že tato věková skupina tráví většinu svého volného času právě na počítačích kde, mimo jiných aktivit, velmi často provádí nelegální činnost porušováním autorských práv autorů, o čemž ovšem většina z rodičů nemá tušení. Právě na tuto skupinu je zapotřebí se cíleně zaměřit. Jako prevence přichází v úvahu

právní osvěta v problematice ochrany autorských práv a duševního vlastnictví ve spolupráci se školou a různými vzdělávacími organizacemi pro mládež, formou zajímavých a inspirativních přednášek a besed. Velmi zarážející je skutečnost, že až 85 % dotázaných ví, jak vyplývá z výsledků dotazníkového šetření, že jejich činnostmi porušují autorská práva. Nelze tedy tvrdit, že mladiství se o tuto problematiku nezajímají. Výsledky překvapivě ukázaly, že této skupině jsou sice známé organizace zabývající se ochranou autorských práv, ale tato skutečnost jim nebrání, pomocí snadno dostupných audiovizuálních prostředků, se kterými se rychle seznamují, získávat, rozmnožovat a navzájem si poskytovat neoprávněně získaná autorská díla. Otázka trestněprávní odpovědnosti není vzhledem k jejich věku podstatná.

Dotazník pro druhou cílovou skupinu (dospělých) se skládal z 11 otázek.

- V jaké věkové skupině se nacházíte?
- Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- V jakém odvětví pracujete?
- Setkal (a) jste se ve svém okolí s porušováním autorských práv?
- Jak často jste se setkal (a) s porušováním autorských práv ve vašem odvětví?
- Nejčastější porušování autorských práv pomocí?
- Je cena důvodem porušování autorských práv při získávání a používání nelegálních počítačových programů, operačních systémů atd.
- Je důvodem plagiátorství/ pirátství snadná technická proveditelnost/ kopírování/ stahování?
- Myslíte si, že bagatelizace trestné činnosti v oblasti autorského práva ve společnosti podporuje jeho porušování?
- Kdo má nést větší díl trestní odpovědnosti za porušování autorských práv?
- Je pirátství v ČR v rámci EU rozšířenější?

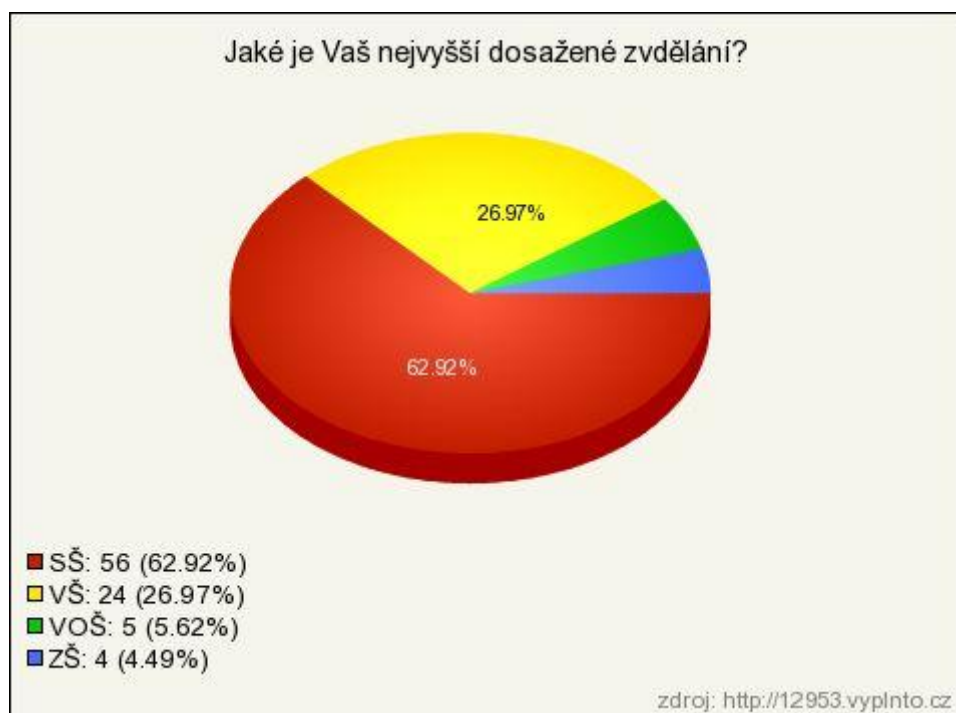
Graf č. 1 – V jaké věkové skupině se nacházíte?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Z tohoto grafu vyplývá, že většina oslovených respondentů se nacházela ve věku mezi 18 až 40 let, přičemž téměř 43 % bylo ve věku 26 až 40 let a 39 % ve věku 18 až 25 let. Příslušníci obou těchto skupin patří do nejaktivnějšího věku a tudíž i názory a výsledky šetření by měly vyjádřit a poskytnout v zásadě objektivní informace k dané problematice dotazníkového šetření. Necelých 16 % respondentů se pohybovalo ve věkovém rozpětí 41 až 50 let a pouhá 2 % ve věku 51 až 60 let.

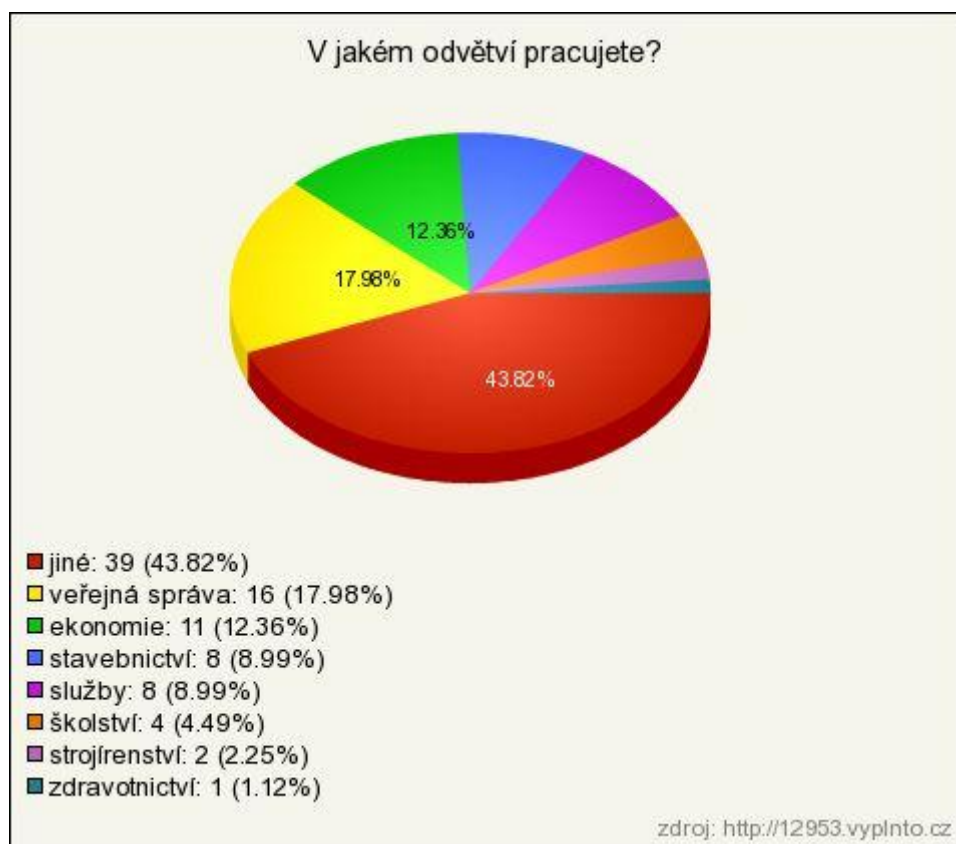
Graf č. 2 – Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jakou strukturovanou část respondentů jsem oslovila, co se týká vzdělání, jehož výše ovlivní vypovídací schopnost dotazovaných k dané problematice. U téměř 63 % dotázaných je nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské. Vysokoškolsky vzdělaných bylo necelých 27 % dotázaných.

Graf č. 3 – V jakém odvětví pracujete?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Z tohoto grafu vyplývá, že většina dotazovaných překvapivě nepracuje v některém v dotazníku uvedeném odvětví. Téměř 44 % jich odpovědělo, že pracují v jiných odvětvích. Z veřejné správy jich bylo osloveno necelých 18 %. Z oblasti ekonomie 12 %. Odvětví stavebnictví a služby zahrnovalo 9 % dotázaných. Ve školství z dotázaných pracuje 4,5 % a nejméně dotázaných bylo z odvětví strojírenství a zdravotnictví. Z grafu tedy nelze spolehlivě usoudit, z jakého odvětví se skládá oslovený výzkumný vzorek.

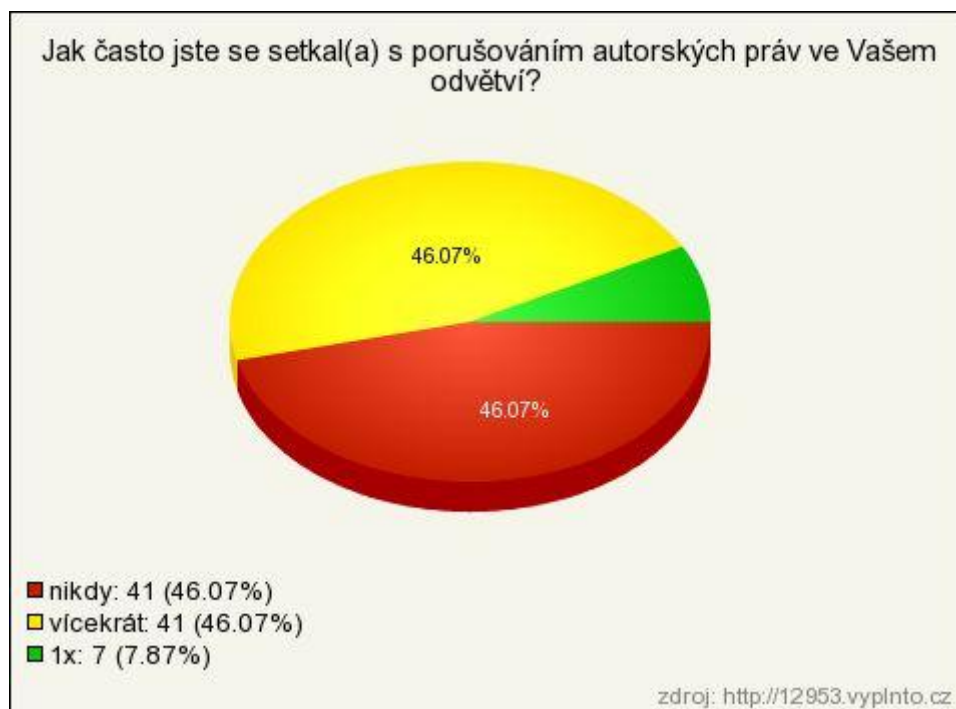
Graf č. 4 – Setkal(a) jste se ve svém okolí s porušováním autorských práv?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Z odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že převážná část dotazovaných, téměř 79 % se setkala vícekrát s porušováním autorských práv ve svém okolí. Nikdy se s porušováním autorských práv nesetkalo 18 % dotazovaných a pouze jedenkrát se setkala s porušováním 3 % respondentů. Výsledky tohoto šetření napovídají, že zřejmě dochází k porušování autorských práv v celé společnosti.

Graf č. 5 – Jak často jste se setkal(a) s porušováním autorských práv ve Vašem odvětví?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Odpovědi na tuto otázku jsou v podstatě vyrovnané. Jedna skupina se nesečkala s porušováním autorských práv nikdy, druhá vícekrát. Na otázku „Nikdy“ odpovědělo 46 % dotázaných a na otázku „Vícekrát“ odpovědělo stejně, tj. 46 %. Nepatrná část, pouze necelých 8 %, se setkala s porušováním autorských práv ve svém odvětví jednou.

Graf č. 6 – Nejčastější porušování autorských práv pomocí?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Jak se dalo očekávat, téměř 71 % odpovědělo, že nejčastěji dochází k porušování autorských práv prostřednictvím internetu, který je již dostupný každé společenské vrstvě. Právě do prostředí informačních sítí se přesouvá realizace stále významnějšího množství společenských vztahů včetně vztahů ekonomických, a právo by mělo odpovídajícím způsobem reagovat. Porušování autorských práv prostřednictvím jiného uživatele označilo 22,5 % dotázaných a při stánkovém prodeji pouhých 6,7 %.

Graf č. 7 – Je cena důvodem porušování autorských práv při získávání a používání nelegálních počítačových programů, operačních systémů atd.?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Také finanční prostředky jsou podle očekávání hlavním důvodem nelegálního získávání a tím porušování autorských práv. Jak je vidět z výsledků grafu, na otázku, zda si myslí, že cena je důvodem porušování autorských práv, odpovědělo 54 % ano a na otázku spíše ano odpovědělo 40,5 %. Při sečtení výsledků těchto dvou velice podobných odpovědí, jde o většinový názor. Pouhá 3,4 % si myslí, že cena spíše není důvodem porušování autorských práv a 2,3 % si myslí, že cena není důvodem porušování autorských práv.

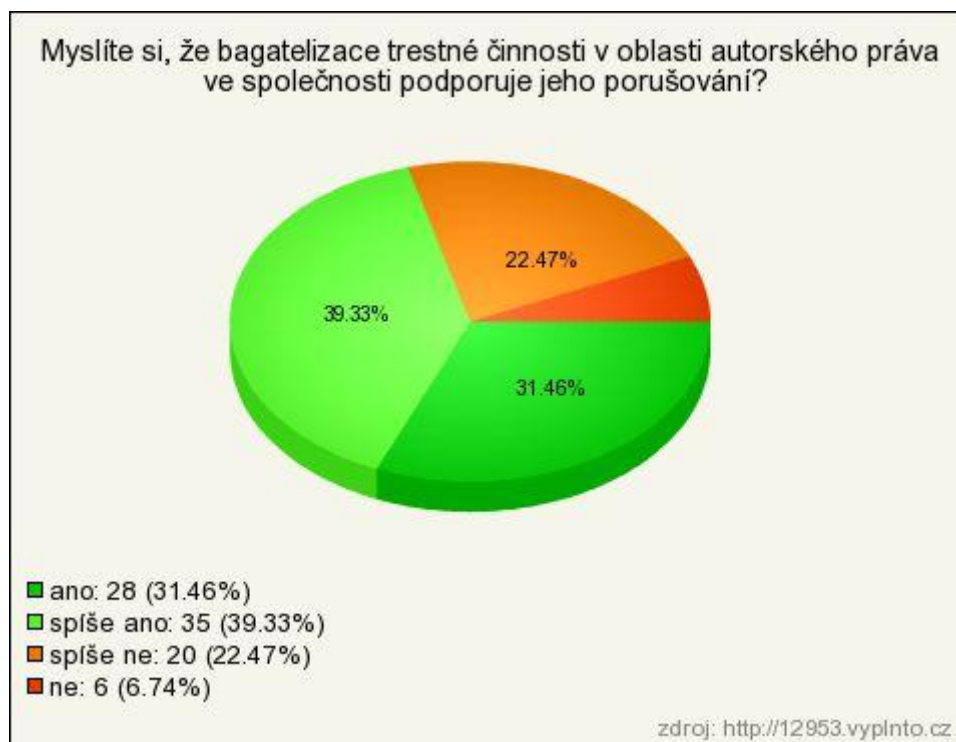
Graf č. 8 – Je důvodem plagiátorství/piráctví snadná technická proveditelnost/kopírování/stahování?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Také možnost snadné a jednoduché technické proveditelnosti se ukázala jedním z hlavních důvodů při získávání nelegálních děl, chráněných autorským právem u 38 % dotázaných, „spíše ano“ odpovědělo 39 %. Tyto dvě skupiny odpovědí charakterizují většinový názor dotázaných. „Spíše ne“ odpovědělo 19 % a pouhá 3 % si nemyslí, že snadná technická proveditelnost je důvodem porušování autorských práv.

Graf č. 9 – Myslíte si, že bagatelizace trestné činnosti v oblasti autorského práva ve společnosti podporuje jeho porušování?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Jak z grafu vyplývá, 31 % dotázaných je přesvědčena, že bagatelizace trestné činnosti porušování autorských práv má negativní vliv při jejich ochraně a „spíše ano“ odpovědělo 39 %. Tyto výsledky nám jasně ukazují většinový názor na tuto problematiku. Naopak 22 % si spíše nemyslí, že by bagatelizace trestné činnosti páchané v oblasti autorského práva podporovala jeho porušování. Necelých 7 % odpovědělo jasné ne ve spojení bagatelizace trestné činnosti a porušování autorských práv.

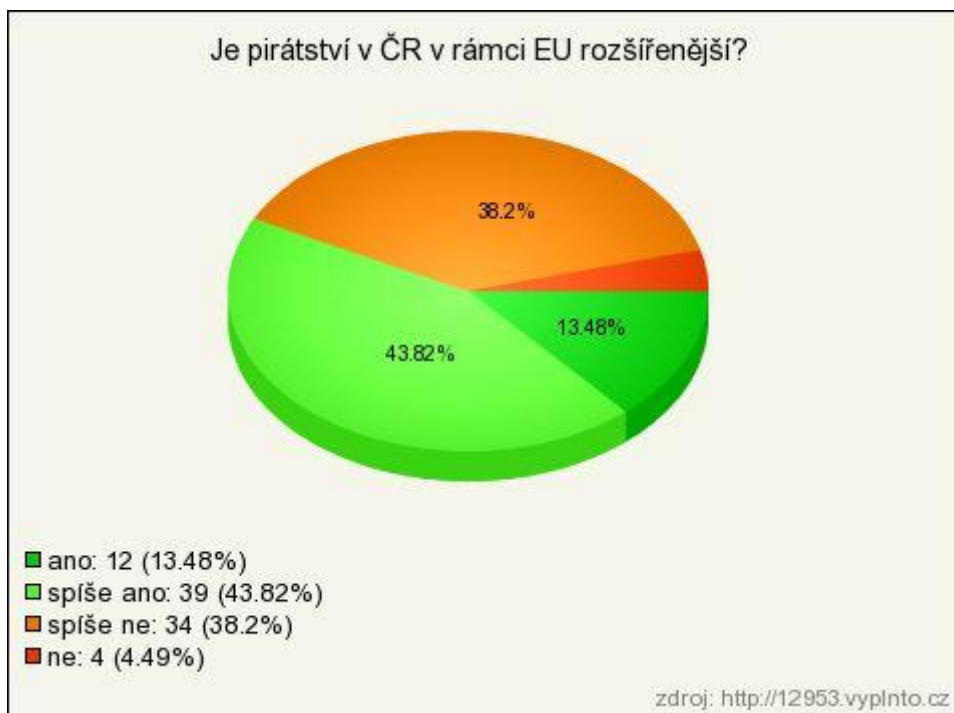
Graf č. 10 – Kdo má nést větší díl trestní odpovědnosti za porušování autorských práv?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Celá polovina dotázaných se domnívá, že větší díl trestní odpovědnosti by měli nést distributoři, ale shoda nastala v otázce, zda má nést větší díl trestní odpovědnosti za porušování autorských práv uživatel či výrobce. Zde odpovědělo téměř 25 % jak pro uživatele, tak pro výrobce.

Graf č. 11 – Je pirátství v ČR v rámci EU rozšířenější?

Zdroj: <http://12953.vyplnto.cz>

Zhodnocení výsledků tohoto grafu lze vidět v návaznosti na výsledky grafu č. 9. Ukazují na stupeň právního vědomí v naší společnosti. Na otázku, zda je pirátství rozšířenější v ČR v rámci Evropské unie, odpovědělo 13 % ano, spíše ano necelých 44 %, spíše ne 38 % a ne pouhá 4 % dotázaných.

11.4. Závěr výzkumného šetření.

Při svém dotazníkovém výzkumu jsem si stanovila ověření tří hypotéz. Zaměřila jsem se při tom na dvě věkové skupiny, a to na mladistvé a dospělé osoby. Pro skupinu mladistvých jsem použila otázky uzavřené a pro druhou skupinu otázky škálovací. U obou skupin jsem se snažila o jednoduchost a srozumitelnost.

Hypotéza č. 1 - Autorská práva jsou všeobecně porušována

Tato hypotéza byla v plné míře potvrzena.

Ačkoliv se formulace otázek u obou skupin lišila, jejich podstata byla obdobná. U mladistvých výzkum ukázal, že 85 % dotázaných si je vědomo skutečnosti, že porušují autorská práva. Dospělé osoby se v 78 % setkaly s porušováním autorských práv. Co se týká snadné technické dostupnosti, je výsledek u obou skupin obdobný. 100 % všech mladistvých odpovědělo, že používá internet a plných 97 % z nich pak ke stahování her, hudby nebo filmů. Dospělí udávají, že snadná technická dostupnost hraje rozhodující úlohu. V tomto smyslu odpovědělo 38,2 % dotázaných, že v každém případě ano a spíše ano 39,33 % respondentů.

K této hypotéze tedy lze závěrem konstatovat, že autorská práva jsou v naší společnosti porušována běžně, a to ve všech věkových skupinách.

Hypotéza č. 2 - Mladiství jsou si i přes svůj věk vědomi, že porušují autorská práva.

Můj průzkum ukázal správnost této hypotézy - mladiství si uvědomují, že porušují autorská práva.

Mladiství jsou si v plných 85 % vědomi, že porušují autorská práva. Příliš se ale nad touto skutečností nezamýšlejí, míra odpovědnosti z porušování autorského práva odpovídá jejich věku. To dokazuje podle mého názoru i ta skutečnost, že jim jsou sice známé organizace, zabývající se ochranou autorských práv, ale od jejich nerespektování je to v žádném případě neodrazuje.

Hypotéza č. 3 - Porušování autorských práv u dospělých není vnímáno jako závažná trestná činnost

Tato hypotéza se také potvrdila.

Podle názoru dospělých osob bagatelizace trestné činnosti v oblasti porušování autorských práv podporuje jejich porušování. Tomu napovídá skutečnost, že 31 % na tuto otázku odpovědělo jasným „ano“ a 39 % se „spíše ano“. Vzhledem k věkové vyspělosti jsou si dospělí plně vědomi porušování autorských práv, ke kterému je podle výsledku dotazníkového výzkumu vedou ekonomické důvody, tedy cena při pořizování autorských děl. To znamená, že si sice plně uvědomují nesprávnost a nezákonnost svého jednání, ale vzhledem ke snadné dostupnosti a v podstatě bezplatnosti, volí nelegální získávání děl, chráněných autorským právem.

12. Závěr

V prostředí dnešní společnosti, která je konfrontována množstvím informací ve všech formách jejich technického zpracování a přenosu, nevídaného rozmachu informačních systémů, je zcela nepochybně nezbytná regulace a kontrola uvnitř státních i nestátních orgánů a institucí a především odstraňování stejně rychle se šířícího nelegálního užívání autorských děl, počítačových programů atd. Je třeba si uvědomit široký ekonomický dopad v souvislosti s porušováním autorských práv a to jak ve vztahu k nositelům autorských práv, tak i ke státu.

Škody, které vznikají v ekonomické oblasti, narůstají do nebývalého rozsahu. Odhaduje se, že v celých 30 % Software na internetu v USA jsou porušena autorská práva a je zaznamenávána stoupající tendence, podle odhadů dosahující až 20 %. Finanční ztráty způsobené pirátstvím v oblasti software a hudby se například ve Švýcarsku odhadují na 2 miliardy. Důležitější je ale ta skutečnost, že v důsledku pirátství a falšování dochází k podřívání duševního vlastnictví a tím i ke ztrátě pracovních míst. Podle odhadu Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) z r. 2008 došlo v důsledku pirátských kopií a falšování produktů v Evropě a v USA ke ztrátě 200 000 pracovních míst. Ve skutečnosti se však toto číslo zvýšilo minimálně čtyřnásobně.

Ochrana autorských práv chrání inovaci a je tak centrální pohnutkou pro investice. Porušování autorských práv brzdí ale i v rozvojových zemích vytváření struktur a pobídek pro investice v oblasti vytváření vysoce hodnotných struktur a vysoce kvalifikovaných pracovních míst.

Ale ani právní úprava, obsažená v autorském zákoně, nedokáže zcela zajistit odpovídající ochranu autorských práv. Nelze pochybovat, že současný autorský zákon, na rozdíl od předchozích právních úprav, reaguje efektivněji na prudký rozvoj nových technických prostředků, které si ochranu autorského práva vynucují. Je ale zapotřebí brát v úvahu, že s rozvojem techniky se také přizpůsobuje individuální schopnost obcházet stávající právní úpravu a zároveň roste snaha vynalézat další možnosti k dnes již masovému porušování těchto práv.

Internet, který využívá stále větší množství občanů, je vhodným prostředkem k porušování autorských práv. V této souvislosti dochází k rozsáhlému zneužívání

počítačových programů, rozmnožují se zvukové nebo zvukově obrazové záznamy, stále častěji dochází i k zásahům do práva autorských děl v papírové podobě. Především mladší generace, jak ukázal i mnou provedený krátký výzkum, nevnímá porušování autorských práv jako součást trestné činnosti.

Porušování autorských práv úzce souvisí jak s nedostatkem právního vědomí, tak i se skutečností, že autorskému právu a jeho ochraně není věnována příliš velká pozornost a to jak na školách, nebo v zaměstnání, tak i v podnikatelské oblasti. Často také dochází k porušování tohoto práva z neznalosti příslušné právní úpravy. Lidé často ani netuší, že autorský zákon porušují, takže si to v mnoha případech ani neuvědomují.

Nelze také opomenout, že jeden z důvodů porušování autorských práv spočívá i v nedostatečné činnosti státních orgánů. Jak policie, tak i soudy jsou zavalené závažnou trestnou činností a velkými obchodními spory a také nepovažují autorskoprávní problematiku za svou prvořadou společenskou úlohu.

Je nezbytné prosadit nové zákonné úpravy, a to jak v oblasti trestního, přestupkového, tak i v oblasti autorského práva. Právní úprava by měla obsahovat daleko přísnější tresty než je tomu doposud, aby výše trestů působila na pachatele jak výchovně tak i jako odrazující element. Důležitá je také otázka kontroly a tím i prevence. Jako příklad je možno uvést, že si podnikatel zakoupí jeden počítačový program pro komerční účely s úmyslem jej v podobě kopie používat i na ostatních svých počítačích. Tomu mohou předejít především důsledné a časté kontrolní mechanismy.

13. Seznam použité literatury:

1. ČERVENÝ, Z., ŠLAUF, V. *Přestupkové právo. Komentář k zákonu o přestupcích včetně textu souvisejících předpisů*. 10. vydání. Praha: LINDE Praha, 2003. ISBN 80-7201-397-1.
2. HOLUB, M., FIALA, J., BIČOVSKÝ, J. *Občanský zákoník. Poznámkové vydání s judikaturou*. 7. vydání. Praha: LINDE Praha, 2000. ISBN 80-7201-249-5.
3. HORÁČEK, R., ČADA, K., HAJN, P. *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vydání C. H. Beck, 2005. ISBN 80-7179-879-7.
4. HORÁČEK, R., MACEK, J. *Sbírka právních a soudních rozhodnutí ve věcech průmyslového vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 80-7179-537-7.
5. HRABÁNEK, J. *Film z hlediska autorského práva*, 1. vydání. Praha: LINDE Praha, 2009. ISBN 978-80-7201-794-2.
6. CHALOUPKOVÁ, H., HOLÝ, P. *Autorský zákon. Komentář*, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-586-5.
7. KNAPOVÁ, M., ŠVESTKA, J. a kol. *Občanské právo hmotné. 2 díl.*, 3. vydání. Praha: Aspi Publishing, 2002. ISBN 80-86395-31-6.
8. KOENIG, E. *Metody boje proti softwarovým pirátům ve světě*. Praha: LERINGO, 1993. ISBN 80-901327-2-3.
9. KŘÍŽ, J., HOLCOVÁ, I., KORDAČ, J., KŘEŠŤANOVÁ, V. *Autorský zákon a předpisy související. Komentář*. 1. vydání. Praha: LINDE Praha, 2001. ISBN 80-7201-301-7.
10. KŘÍŽ, J. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. 1. vydání. Praha: LINDE Praha, 1999. ISBN 80-7201-190-1.
11. MALÝ, J. *Obchod nehmotnými statky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck 2002. ISBN 80-7179-320-5.
12. NOVOTNÝ, O., DOLENSKÝ, A. a kol. *Trestní právo hmotné. II. Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: CODEX Bohemia, 1996. ISBN 80-85963-24-8.
13. PIPKOVÁ, H. *Ochranná známka Společenství a ochranná známka v Evropském společenství*, 1. vydání. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-265-5.

14. POPELKOVÁ, V. *Ochrana práv výkonných umělců a výrobců zvukových záznamů (Intergram)*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 1998. ISBN 80-7169-533-X.
15. SMEJKAL, V. a kol. *Právo informačních a telekomunikačních systémů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2001. ISBN 80-7179-552-6.
16. ŠEBELOVÁ, M. *Autorské právo - zákon, komentáře, vzory a judikatura*, 1. vydání. Brno: Computer Press, a.s., 2006. ISBN 80-251-1090-7.
17. ŠPINDLER, K. *Výkladový slovník z oblasti průmyslového a duševního vlastnictví*, 1. vydání Praha: Lexis Nexis, 2007. ISBN 978-80-86920-19-1.
18. TELEČEK, I., TŮMA, P. *Autorský zákon. Komentář*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-608-4.
19. TŮMA, P. *Smluvní licence v autorském právu*. 1. vydání. Praha: 2007. C. H. Beck, ISBN 978-80-7179-573-5.

14. Přílohy

Příloha č. 1 : Dotazník pro první cílovou skupinu

- Používáte doma PC?
- Používáte internet?
- Stahujete si hry, hudbu, filmy?
- Využíváte stažené soubory pouze pro sebe?
- Půjčujete stažené soubory svým kamarádům, známým?
- Vypalujete nebo kopírujete CD, DVD nebo programy, které se vám líbí?
- Víte, že vypalováním a poskytováním stažených programů porušujete autorská práva?
- Setkal jste se s kopírováním počítačových programů?
- Znáte organizace zabývající se ochranou autorských práv (např. Pirátská unie apod.)?

Příloha č. 2 : Tabulka č. 1 – Výsledky šetření žáků základních škol

	ANO	NE	% Ano	% Ne
Používáte doma PC?	100		100 %	
Používáte internet?	100		100 %	
Stahujete si hry, hudbu, filmy?	97	3	97 %	3 %
Využíváte stažené soubory pouze pro sebe?	44	56	44 %	56 %
Půjčujete stažené soubory svým kamarádům, známým?	70	30	70 %	30 %
Vypalujete nebo kopírujete CD, DVD nebo programy, které se vám líbí?	68	32	68 %	32 %
Víte, že vypalováním a poskytováním stažených programů porušujete autorská práva?	85	15	85 %	15 %

práva?				
Setkal jste se s kopírováním počítačových programů?	64	36	64 %	36 %
Znáte organizace zabývající se ochranou autorských práv (např. Pirátská unie apod.)?	53	47	53 %	47 %

Příloha č. 3 : Dotazník pro druhou cílovou skupinu

- V jaké věkové skupině se nacházíte?
- Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- V jakém odvětví pracujete?
- Setkal (a) jste se ve svém okolí s porušováním autorských práv?
- Jak často jste se setkal (a) s porušováním autorských práv ve vašem odvětví?
- Nejčastější porušování autorských práv pomocí
- Je cena důvodem porušování autorských práv při získávání a používání nelegálních počítačových programů, operačních systémů atd.?
- Je důvodem plagiátorství/ pirátství snadná technická proveditelnost/ kopírování/ stahování?
- Myslíte si, že bagatelizace trestné činnosti v oblasti autorského práva ve společnosti podporuje jeho porušování?
- Kdo má nést větší díl trestní odpovědnosti za porušování autorských práv?
- Je pirátství v ČR v rámci EU rozšířenější?

Příloha č. 4 : Seznam grafů

Graf č. 1 – V jaké věkové skupině se nacházíte? (viz str. 46)

Graf č. 2 – Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání? (viz str. 47)

Graf č. 3 – V jakém odvětví pracujete? (viz str. 48)

Graf č. 4 – Setkal(a) jste se ve svém okolí s porušováním autorských práv? (viz str. 49)

Graf č. 5 – Jak často jste se setkal(a) s porušováním autorských práv ve Vašem odvětví?
(viz str. 50)

Graf č. 6 – Nejčastější porušování autorských práv pomocí (viz str. 51)

Graf č. 7 – Je cena důvodem porušování autorských práv při získávání a používání nelegálních počítačových programů, operačních systémů atd.? (viz str. 52)

Graf č. 8 – Je důvodem plagiátorství/piráctví snadná technická proveditelnost/ kopírování /stahování? (viz str. 53)

Graf č. 9 – Myslíte si, že bagatelizace trestné činnosti v oblasti autorského práva ve společnosti podporuje jeho porušování? (viz str. 54)

Graf č. 10 – Kdo má nést větší díl trestní odpovědnosti za porušování autorských práv?
(viz str. 55)

Graf č. 11 – Je pirátství v ČR v rámci EU rozšířenější? (viz str. 56)